

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101006/B/2023/36145173763469316

FINANČNÉ ZDRAVIE MIESTNEJ SAMOSPRÁVY

Bakalárska práca

2023

Lukáš Nôta

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

FINANČNÉ ZDRAVIE MIESTNEJ SAMOSPRÁVY

Bakalárska práca

Študijný program: Financie, bankovníctvo a poisťovníctvo

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúca záverečnej práce: Ing. Lukrécia Kováč Gerulová, PhD.

Bratislava 2023

Lukáš Nôta

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som celú záverečnú bakalársku prácu na tému: Finančné zdravie miestnej samosprávy vypracoval samostatne, pod odborným vedením vedúcej bakalárskej práce a s použitím uvedenej odbornej literatúry.

V Bratislave dňa:

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa rád pod'akoval mojej vedúcej práce Ing. Lukrécii Kováč Gerulovej, PhD. za odbornú pomoc, cenné rady a usmernenia, ktoré mi poskytovala pri tvorbe bakalárskej práce.

ABSTRAKT

NÔTA, Lukáš: Finančné zdravie miestnej samosprávy. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra financií. – Vedúca záverečnej práce: Ing. Lukrécia Kováč Gerulová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2023, 48 s.

Bakalárska práca je vypracovaná na tému Finančné zdravie miestnej samosprávy. Cieľom bakalárskej práce je pomocou vybraných ekonomických ukazovateľov zhodnotiť finančné zdravie štyroch nami zvolených samospráv (Senec, Malacky, Hlohovec, Galanta) za rok 2019 a pandemické roky 2020 a 2021. Následné vyhotovenie rebríčka daných miest podľa najlepšieho finančného zdravia a analýza v porovnaní s kvalitou života obyvateľov v daných mestách. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 6 tabuliek, 8 grafov, ktoré zobrazujú údaje vybraných samospráv za rok 2019 a pandemické roky 2020 a 2021. V prvej kapitole práce poukazujeme na teoretické poznatky o samosprávach a ich finančnom zdraví. V ďalšej kapitole sa venujeme výberu vhodných ekonomických ukazovateľov. V záverečnej kapitole aplikujeme vybrané ukazovatele na konkrétne samosprávy a zostavujeme rebríček zvolených samospráv podľa zisteného finančného zdravia. Následne porovnávame náš rebríček s rebríčkom inštitútu pre ekonomické a sociálne reformy INEKO. Výsledkom riešenia danej problematiky je analýza finančného zdravia štyroch samospráv a poukázanie aj na kvalitu života v daných samosprávach.

Kľúčové slová: miestna samospráva, finančné zdravie, ukazovatele solventnosti miestnej samosprávy, rozpočet obce

ABSTRACT

NÔTA, Lukáš: Financial health of local governments. – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economics; Department Finance. – The final work advisor: Ing. Lukrécia Kováč Gerulová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2023, 48 p.

The bachelor's thesis is prepared on the topic of Financial health of local self-government. The aim of the bachelor thesis is to use selected economic indicators to evaluate the financial health of four municipalities (Senec, Malacky, Hlohovec, Galanta) chosen by us for the year 2019 and the pandemic years 2020 and 2021. The subsequent creation of a ranking of the towns according to the best financial health and analysis in comparison with the quality of life inhabitants in the given towns. The work is divided into three chapters. It contains 6 tables, 8 graphs, which show the data of the selected municipalities for the year 2019 and the pandemic years 2020 and 2021. In the first chapter of the thesis, we point out theoretical knowledge about municipalities and their financial health. In the next chapter, we deal with the selection of indicators. In the final chapter, we apply selected indicators to specific municipalities and compile a ranking of selected municipalities according to the identified financial health. We then compare our ranking with the ranking of the Institute for Economic and Social Reforms INEKO. The result of solving the given issue is an analysis of the financial health of four municipalities and also pointing out the quality of life in the given municipalities.

Key words: local self-government, financial health, solvency indicators of local self-government, municipal budget

O B S A H

Úvod.....	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	10
1.1 Miestna samospráva	10
1.1.1 Miestna samospráva ako súčasť verejnej správy	11
1.1.2 Samosprávy na území Slovenskej republiky	12
1.1.3 Obec – základná jednotka miestnej samosprávy	12
1.1.4 Starosta	13
1.1.5 Obecné zastupiteľstvo	14
1.1.6 Hlavný kontrolór	17
1.1.7 Vyšší územný celok (VÚC).....	17
1.2 Finančné zdravie	18
1.2.1 Finančné zdravie miestnej samosprávy	19
1.2.2 Finančné zdravie počas pandémie COVID-19	23
1.2.3 Ozdravný režim a nútená správa	23
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania.....	25
2.1 Vybrané ukazovatele finančného zdravia samospráv	26
3 Výsledky práce a diskusia	29
3.1 Celkový dlh.....	29
3.2 Dlhová služba.....	30
3.3 Bilancia bežného účtu	31
3.4 Miera sebestačnosti	32
3.5 Daňová sila obce	33
3.6 Výsledok hospodárenia na 1 obyvateľa.....	35
3.7 Základná bilancia obce na 1 obyvateľa	36
3.8 Čistý majetok obce v prepočte na 1 obyvateľa	37
3.9 Hodnotenie a priradenie bodov pre jednotlivé mestá.....	38

Záver	42
Zoznam použitej literatúry	44

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 Štruktúra verejnej správy	12
Obrázok 2 Štruktúra obce	16

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Počet poslancov obecného zastupiteľstva podľa počtu obyvateľov.....	15
Tabuľka 2 Koeficient k výpočtu platu hlavného kontrolóra.....	17
Tabuľka 3 VÚC.....	18
Tabuľka 4 Porovnanie miest (Senec, Malacky, Hlohovec a Galanta)	25
Tabuľka 5 Bodové ohodnotenie jednotlivých miest	39
Tabuľka 6 Porovnanie rebríčkov.....	39

Zoznam grafov

Graf 1 Celkový dlh	30
Graf 2 Dlhová služba.....	31
Graf 3 Bilancia bežného účtu.....	32
Graf 4 Miera sebestačnosti	33
Graf 5 Daňová sila obce na obyvateľa	34
Graf 6 Výsledok hospodárenia na 1 obyvateľa.....	35
Graf 7 Základná bilancia obce na 1 obyvateľa	36
Graf 8 Čistý majetok obce v prepočte na 1 obyvateľa	37

Úvod

Finančné zdravie miestnych samospráv na území Slovenskej republiky, tak ako aj vo svete, je veľmi podstatná a zložitá problematika. Obce, mestá a vyššie územné celky patria do verejného sektora, ktorý sprostredkúva a poskytuje verejné funkcie pre obyvateľov jednotlivých subjektov. V súčasnosti sa miestne a obecné samosprávy snažia prostredníctvom svojich volených zástupcov čo najviac zlepšiť a udržiavať svoje finančné zdravie v norme pomocou rôznych opatrení. Sú to napríklad zvýšenie transparentnosti a zodpovednosti, zlepšenie príjmov a nákladov, posilnenie hospodárskej aktivity a plánovanie rozpočtu na dlhšie časové obdobie. Postup výpočtu finančného zdravia je častokrát rozdielny. Najčastejšie sa však počíta podľa ekonomických ukazovateľov ako sú napríklad celkový dlh, výsledok hospodárenia a pod.

Hlavným cieľom bakalárskej práce je pomocou vybraných ekonomických ukazovateľov porovnať a zhodnotiť finančné zdravie štyroch zvolených samospráv za rok 2019 a pandemické roky 2020 a 2021. Z Bratislavského kraja ide o mestá Senec a Malacky. Z Trnavského kraja sme vybrali mestá Hlohovec a Galanta.

Práca zahŕňa aj viacero čiastkových cieľov. Prvým čiastkovým cieľom je naštudovanie odbornej slovenskej a zahraničnej literatúry o samosprávach a ich finančnom zdraví. Následné aplikovanie získaných poznatkov na danú problematiku. Podstatným čiastkovým cieľom je zostavenie rebríčka vybraných miest podľa našich ukazovateľov. Následná komparácia s rebríčkom Inštitútu pre ekonomické a sociálne reformy INEKO. Ďalším cieľom je aj vyhodnotenie, či finančné zdravie jednotlivých miest reálne zodpovedá kvalite života v danom meste.

Prvá kapitola sa zameriava na teoretické poznatky súčasného stavu o samosprávach a ich finančnom zdraví. V druhej kapitole sa venujeme výberu a opisu ukazovateľov finančného zdravia. V poslednej kapitole použijeme vybrané ukazovatele na konkrétne samosprávy a zostavíme rebríček podľa zisteného finančného zdravia. Následne porovnávame náš vytvorený rebríček s rebríčkom inštitútu INEKO. V závere praktickej časti poukážeme na to, či aj v obci, ktorá dosahuje dobré finančné zdravie, sú jej obyvatelia spokojní a majú všetko, čo im treba k dostatočnej kvalite života.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Miestna samospráva

Ľudia sú už od začiatku života začlenení do určitých zväzkov, či už to je prvotný zväzok rodina alebo väčšie zoskupenie ľudí (obec, kraj, spolok, družstvo, štát). Začlenenie sa do zväzku môže prebehnúť na báze dobrovoľnosti, to znamená, že do zväzku môže vstúpiť každá osoba, ktorá chce, a to dobrovoľne. Naopak verejné – nútené zväzky fungujú na princípe obligatórnosti. Plnia tie úlohy, ktoré si jednotlivec nedokáže zabezpečiť len príslušnosťou v dobrovoľnom zväzku. Verejné zväzky sa ďalej členia na územné a záujmové. Územné verejné zväzky zoskupujú ľudí určitej oblasti (obec Veľké Teriakovce, mestská časť Petržalka, Prešovský samosprávny kraj a pod.) a záujmové verejné zväzky ľudí, ktorí majú spoločné záujmy alebo prácu (Slovenský červený kríž, Slovenská komora zubných lekárov, Slovenský poľovnícky zväz, Slovenská lekárska komora a pod.). Napokon verejné zväzky vytvárajú jednu sústavu, ktorej vyvrcholením je samotný štát.¹

*„Základným a veľmi dôležitým predpokladom spolunažívania ľudí je dodržiavanie istých pravidiel a zásad. Počas dlhodobého vývoja spoločnosti sa tvorilo právne a spoločenské vedomie, ktoré sa pretavilo do istých noriem, ktoré má spoločnosť dodržiavať.“*² Samotný termín a definícia samosprávy je spojený s termínom a chápaním verejnej správy ako takej samotnej. V súčasnosti je z hľadiska organizácie života obyvateľov konkrétneho štátu základnou činnosťou spoločenstva verejná správa. Verejná správa je činnosť zaisťujúca verejné úlohy. Realizujú ju orgány štátnej správy, územnej správy a verejnoprávne inštitúcie.³

Termín samospráva môžeme porozumieť aj ako určitý mechanizmus riešenia verejných problémov v štáte. V inštitucionálnom význame je reprezentovaná štruktúrou samosprávnych orgánov, ktoré zaručujú úžitky pre obyvateľstvo a jednotlivé skupiny obyvateľstva, pričom môže ísť o záujmovú samosprávu alebo územnú samosprávu, ktoré sú súčasťou verejnej správy.⁴

¹ NEUBAUEROVÁ, E. a kol. Financie územnosprávnych celkov. 1.vyd. Bratislava: EKONÓM, 2006. 316 s

² NEUBAUEROVÁ, E. – DUBROVINA, N. *Verejná správa v slovenskej republike – aktuálne problémy* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2010], online. 9 s. [cit. 2023-01-29]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/48380433_Verejna_sprava_v_slovenskej_republike_-_aktualne_problemy

³ GRÚŇ, L. – PAULÍČKOVÁ, A. – VYDROVÁ, V. Samospráva ako súčasť verejnej správy. Bratislava: Eurounion, 2005. 122 s. ISBN 80-88984-82-3

⁴ NEUBAUEROVÁ, E. a kol. Financie územnosprávnych celkov. 1.vyd. Bratislava: EKONÓM, 2006. 316 s

1.1.1 Miestna samospráva ako súčasť verejnej správy

Pri skúmaní pojmu verejná správa nájdeme veľké množstvo rozličných názorov a pokusov autorov o vyjadrenie jej podstaty obsahu a jej vysvetlenie doma či v zahraničí. Najčastejšie sa však stretávame s názorom, že verejná správa sa definuje ako správa verejných záležitostí vo verejnom záujme. V tomto smere je potrebné rozlišovať verejnú správu od súkromnej správy. „*Súkromný záujem je spojený s cieľmi, aktivitami, ktoré sledujú a poskytujú jednotlivci predovšetkým v záujme svojho prospechu.*“⁵ Verejná správa sa bezprostredne dotýka každého člena spoločnosti hlavne svojou zložkou výkonnej moci štátu a samosprávnych územných orgánov. Platí, že výkon verejnej správy kryje celoplošne územie krajiny a najmä všetkých jej obyvateľov. Človek sa s ňou stretáva každodenne. Od narodenia až po úmrtie.⁶ Tvoria ju dve hlavné zložky, a to štátna správa a samospráva, ktoré sa ďalej hierarchicky členia tak, aby medzi inštitúciami nastávalo rozumné prepojenie. Pre štátnu správu je charakteristický systém nadriadenosti a podriadenosti. Zabezpečuje vytváranie podmienok na uspokojenie potrieb občanov, ktoré súvisia so spotrebou verejných statkov, ktoré dokáže zabezpečovať len štát (obrana štátu, zákonodarstvo a pod.). Na druhej strane samospráva je tvorená zástupcami, ktorí sú volení v komunálnych voľbách a ich pôsobnosť práce sa požaduje na území, na ktorom ich príslušný orgán pôsobí. Riadi a vykonáva svoje úlohy samostatne, bez vonkajších zásahov a má charakter kolektívneho rozhodovania. Vytvára možnosti na spotrebu verejných statkov produkovaných iba na danom katastrálnom území samosprávy (zdravotníctvo, kultúra, školstvo a pod.).⁷

Verejná správa sa v Slovenskej republike člení na ústrednú štátnu správu, miestnu štátnu správu, územnú samosprávu a verejnoprávne korporácie. Ústredná štátna správa je tvorená ústrednými orgánmi štátnej správy, ktoré riadi člen vlády (ministerstvá – financií, vnútra, školstva, zdravotníctva atď.) a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy (Protimonopolný úrad, Úrad vlády, Štatistický úrad, atď.). Miestna štátna správa je tvorená obvodnými úradmi, pozemkovými úradmi, lesnými úradmi. Územná samospráva zahŕňa miestnu samosprávu – obce a regionálnu samosprávu – vyššie územné celky. Poslednou zložkou verejnej správy sú verejnoprávne korporácie, a to sú napríklad Národná banka Slovenska, Matica Slovenská, Najvyšší kontrolný úrad, Agentúra pre riadenie dlhu

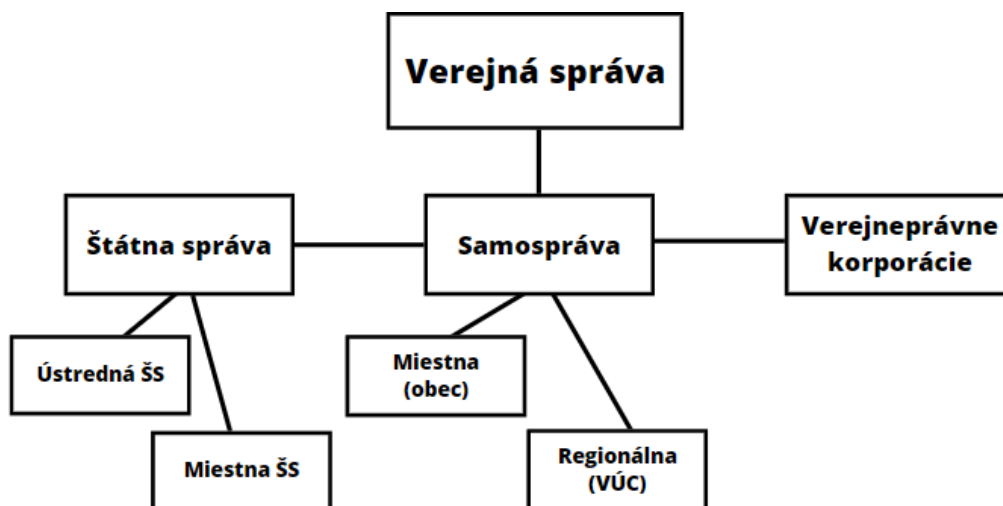
⁵ HAMALOVÁ, M. a kol. Úvod do štúdia verejnej správy. Bratislava : cr.sk, 2011. 137 s.

⁶ KLIMOVSKÝ, Daniel. ZÁKLADY VEREJNEJ SPRÁVY. Košice, 2008. 269 s.

⁷ NEUBAUEROVÁ, E. a kol. Financie územnosprávnych celkov. 1. vyd. Bratislava: EKONÓM, 2006. 316 s

a likvidity, Národná agentúra na podporu malého a stredného podnikania, Slovenská televízia a Slovenský rozhlas. Tieto organizácie vykonávajú činnosti, ktoré podporujú vykonávanie verejných, štátnych úloh. Zriaďované sú zákonom a financie na svoju činnosť poberajú najmä zo štátnych prostriedkov.⁸

Obrázok 1 Štruktúra verejnej správy

(Vlastné spracovanie, zdroj: NEUBAUEROVÁ, Erika a kol. *Financie územnosprávnych celkov*)

1.1.2 Samosprávy na území Slovenskej republiky

Územná samospráva je neoddeliteľnou súčasťou ústavného systému Slovenskej republiky. Jednotkami územnej samosprávy na území Slovenskej republiky sú obce a vyššie územné celky. Ide o „*samostatné územné samosprávne a správne celky Slovenskej republiky združujúce osoby, ktoré majú na ich území trvalý pobyt.*“⁹ Sú to právnické osoby, ktoré narábajú so svojim majetkom a finančnými zdrojmi samostatne pri dodržaní zákonných podmienok v spolupráci so svojimi občanmi. V súčasnosti Slovenskú republiku tvorí 8 samosprávnych krajov, 79 okresov a 2 890 obcí bez mestských častí Bratislava (17) a Košíc (22), inak by to bolo 2 927 obcí. (Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2023)

1.1.3 Obec – základná jednotka miestnej samosprávy

Obec je základným územným prvkom samosprávy. Združuje obyvateľov s trvalým pobytom v danej obci. Každá obec má svoj názov v príslušnom štátnom jazyku a má právo mať aj vlastné symboly (erb, vlajka, pečať, znelka), ktoré využíva pri reprezentácii

⁸ NEUBAUEROVÁ, E. – DUBROVINA, N. *Verejná správa v slovenskej republike – aktuálne problémy* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2010], online. 9 s. [cit. 2023-01-29]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/48380433_Verejna_sprava_v_slovenskej_republike_-_aktualne_problemy

⁹ Čl. 64a zákona č. 460/1992 Zb. (Ústava Slovenskej republiky)

a výkone samosprávy. Narába s vlastným majetkom a so svojimi finančnými prostriedkami, ktoré získava svojou pôsobnosťou. Samosprávu obce vykonávajú obyvatelia obce prostredníctvom obecných orgánov (starosta obce, obecné zastupiteľstvo), ktoré sú volené v komunálnych voľbách. Právo podieľať sa na riadení verejných záležitostí je klasifikované ako jeden z najpodstatnejších demokratických princípov. „*Voľby poslancov a starostu obce sa uskutočňujú na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním.*“¹⁰ Využíva sa väčšinový volebný systém a orgány obce sú volené na štyri roky. Pre voľby starostu vytvára každá obec jeden jednomandátový volebný obvod. Pri poslancoch to môže byť tiež jednomandátový volebný obvod, avšak väčšinou sú tvorené viacmandátové volebné obvody, a to najmä vo väčších mestách. Obec sa môže stať a byť vyhlásená Národnou radou Slovenskej republiky k 1. januáru za mesto v prípade, ak spĺňa nasledujúce kritéria:

- a) je hospodárskym, kultúrnym, administratívnym centrom alebo centrom cestovného ruchu, poprípade kúpeľným miestom,
- b) poskytuje verejné služby aj pre obyvateľov susedných obcí,
- c) disponuje dopravným spojením s okolitými obcami,
- d) má v určitej časti územia mestský charakter zástavby,
- e) v obci žije minimálne 5 000 obyvateľov.¹¹

1.1.4 Starosta

Starosta je najvyšším výkonným orgánom obce, je štatutárnym orgánom v majetko-právnych vzťahoch obce a v pracovnoprávnych vzťahoch zamestnancov obce, v administratívno-právnych vzťahoch je správnym orgánom. Plní viacero úloh:

- zvoláva a riadi zasadnutie obecného zastupiteľstva či obecnej rady
- vykonáva správu obce
- je hlavným reprezentantom obce
- vydáva zamestnanecký poriadok, organizačný poriadok obecného úradu a štatút odmeňovania pracovníkov obce
- rozhoduje vo všetkých veciach správy obce, ktoré nie sú legislatívou alebo štatútom obce priradené obecnému zastupiteľstvu

¹⁰ Čl. 69 zákona č. 460/1992 Zb. (Ústava Slovenskej republiky)

¹¹ Zákon č. 369/1990 Zb. Zákon Slovenskej národnej rady o obecnom zriadení § 22

1.1.5 Obecné zastupiteľstvo

Obecné zastupiteľstvo je zastupiteľský zbor, určený z poslancov zvolených v priamych komunálnych voľbách. Zastupiteľstvo rozhoduje o dôležitých problémoch obce a navrhuje riešenia pre lepšie fungovanie obce. Vyhradené mu je:

- stanoviť princípy hospodárenia a využívania majetku obce a majetku štátu, schvaľovať operácie týkajúce sa daného majetku a kontrolovať jeho hospodárenie
- prijímať rozpočet obce a jeho následné zmeny, kontrolovať čerpanie rozpočtu a odsúhlasiť záverečný účet obce, odsúhlasiť emisiu komunálnych dlhopisov
- spečatiť katastrálny plán obce alebo jej časti a koncepcie rozvoja jednotlivých oblastí života obce
- rozhodovať o nastolení a zrušení miestnej dane alebo miestneho poplatku
- určovať podmienky miestnej dane či miestneho poplatku a verejnej dávky a rozhodovať o schválení úveru alebo pôžičky
- ohlásiť verejné zhromaždenia obyvateľov obce, vyhlasovať hlasovanie občanov o dôležitých otázkach života v obci a rozvoja obce
- prijať uznesenia a nariadenia
- prijímať dohody o zahraničnej spolupráci a začlenení obce do medzinárodného združenia
- určovať štruktúru obecného úradu a vytýčiť výšku platu starostu a hlavného kontrolóra obce
- schvaľovať poriadok odmeňovania pracovníkov obce spracovaný podľa osobitného predpisu, ako aj ďalšie iné predpisy
- zakladať, rušiť a kontrolovať rozpočtové a príspevkové organizácie obce a na návrh starostu vymenúvať a odvolávať ich riaditeľov
- zakladať a rušiť obchodné spoločnosti a iné právnické osoby, schvaľovať zástupcov obce do ich orgánov
- schvaľovať združovanie obecných prostriedkov, činností a účasť v združeniach, ako aj zriadenie spoločného regionálneho alebo záujmového fondu
- zriaďovať a rušiť obecné orgány potrebné na samosprávu obce a určovať náplň ich činnosti
- nadeliť obecné vyznamenanie, čestné občianstvo obce a ceny pre občanov obce

- stanoviť erb obce, vlajku obce, pečat' obce, prípadne znelku obce¹²

Počet poslancov obecného zastupiteľstva závisí od počtu obyvateľov danej samosprávy.

Tabuľka 1 Počet poslancov obecného zastupiteľstva podľa počtu obyvateľov

Počet obyvateľov	Počet poslancov
Do 40	3
Od 41 do 500	3 až 5
Od 501 do 1 000	5 až 7
Od 1 001 do 3 000	7 až 9
Od 3 001 do 5 001	9 až 11
Od 5 001 do 10 000	11 až 13
Od 10 001 do 20 000	13 až 19
Od 20 001 do 50 000	15 až 25
Od 50 001 do 100 000	19 až 31
Nad 100 000 obyvateľov	23 až 41 poslancov

(Vlastné spracovanie, zdroj: § 11, Zákon o obecnom zriadení)

Zastupiteľstvo sa stretáva podľa potreby, avšak najmenej raz za tri mesiace. Zasadnutie zvyčajne vedie a určuje starosta obce. Program rokovania má byť zverejnený na úradnej listine aspoň tri dni pred zasadnutím. Schopné prerokovávať a uznávať sa je vtedy, ak je prítomná v rokovacej miestnosti aspoň nadpolovičná väčšina všetkých poslancov. Rokovania sú obecného zastupiteľstva sú verejné.

Prioritnou úlohou obce je starostlivosť o všeobecný rozvoj jej katastrálneho územia a napĺňanie potrieb jej obyvateľov. Medzi samosprávne pôsobnosti obce patrí napríklad rozhodovanie o miestnych daniach a miestnych poplatkoch, usmerňovanie ekonomickej činnosti obce, obstaranie verejnoprospešných služieb, zaistenie výstavby, údržby miestnych komunikácií, verejných priestranstiev.

¹² Zákon č. 369/1990 Zb. §11

Obrázok 2 Štruktúra obce

(Vlastné spracovanie, zdroj: NEUBAUEROVÁ, Erika a kol. *Financie územnosprávnych celkov*)

Ústava Slovenskej republiky hovorí, že obec si má svoje potreby financovať najmä z vlastných príjmov. Keď nemá dostatok vlastných príjmov, dôležitú úlohu zohrávajú národné dotácie. Pre prehľadnejšie a efektívnejšie financovanie sa zostavuje rozpočet obce, ako najvýznamnejší nástroj územnej jednotky. Stanovuje hlavné priority obce, alokuje zdroje medzi rôzne aktivity obce, poskytuje súhrnnú informáciu o finančnej situácii, čo zabezpečuje solventnosť obce. Rozpočet sa zostavuje na periódu jedného kalendárneho roka, no využíva sa aj viacročný rozpočet, ktorého zámer je zlepšiť financovanie projektov trvajúcich viac rokov. Rozpočet obce musí byť pred schválením dostupný aspoň na 15 dní pre obyvateľov obce, z dôvodu možných pripomienok občanov obce.¹³

Rozpočet sa vnútorne člení:

- bežný rozpočet – bežné príjmové a výdavkové transakcie (napr. mzdy, miestne dane, atď.)
- kapitálový rozpočet – má investičný charakter
- finančné operácie¹⁴

V súčasnosti dochádza k zvyšovaniu tlaku na efektívnejšie využívanie vlastných príjmov. Za vlastné príjmy sa považujú najmä miestne dane (daň z nehnuteľností, daň za ubytovanie, daň za psa, daň za užívanie verejného priestranstva, daň za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta, daň za predajné automaty, daň za nevýherné

¹³ NEUBAUEROVÁ, E., a kolektív. 2006. *Financie územnosprávnych celkov*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2006. 316 s.

¹⁴ BERACKA, Ondrej. Rozpočet obcí a miest z pohľadu legislatívy. [online]. 2013, [cit. 2023-3-28]. Dostupné na internete: Verejná správa SR - Rozpočet obcí a miest z pohľadu legislatívy (vssr.sk)

hracie prístroje, daň za jadrové zariadenie) a príjmy z miestneho poplatku za komunálne odpady, 70% podiel na dani z príjmov fyzických osôb.

1.1.6 Hlavný kontrolór

Kontrolnú činnosť, ako hospodári a celkovo funguje obec, zabezpečuje hlavný kontrolór obce, ktorý je volený obecným zastupiteľstvom. Jeho plat závisí od priemernej mesačnej mzdy zamestnanca v národnom hospodárstve a veľkosti obce – koeficientu. Môže vykonávať funkciu hlavného kontrolóra aj vo viacerých obciach naraz. Pod prácou kontrolóra sa rozumie dohľadanie zákonnosti, účinnosti, hospodárnosti a efektívnosti pri nakladaní s majetkom a majetkovými právami obce, revízia príjmov a výdavkov, vybavovania sťažností, plnenie všeobecne záväzných nariadení, plnenia uznesení a nariadení prijatých na obecnom zastupiteľstve, dohľad nad dodržiavaním interných predpisov.¹⁵

Tabuľka 2 Koeficient k výpočtu platu hlavného kontrolóra

Počet obyvateľov	Počet poslancov
Do 500	1,15
Od 501 do 1 000	1,28
Od 1 001 do 3 000	1,54
Od 3 001 do 5 001	1,68
Od 5 001 do 10 000	1,82
Od 10 001 do 20 000	1,96
Od 20 001 do 50 000	2,24
Od 50 001 do 100 000	2,47
Nad 100 000 obyvateľov	2,78

(Vlastné spracovanie, zdroj: § 18c, Zákon o obecnom zriadení)

1.1.7 Vyšší územný celok (VÚC)

Vyšší územný celok je samostatnou územnou jednotkou samosprávy označovaný ako aj samosprávny kraj. Každý samosprávny kraj má svoje vlastné symboly (erb, vlajka, pečať), ktoré využíva pri výkone samosprávy. Je tvorený zastupiteľstvom samosprávneho kraja a predsedom samosprávneho kraja. Združuje obyvateľov na územnom princípe. „Samosprávny kraj pri výkone samosprávy sa stará o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich obyvateľov. Zabezpečuje tvorbu a plnenie programu sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja územia samosprávneho kraja. Vykonáva plánovacie

¹⁵ SÝKORA, J. 2022. Hlavný kontrolór obce v kocke. [online]. 2022, [cit. 2023-03-28]. Dostupné na internete: <https://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/hlavny-kontrolor-obce-v-kocke-3.htm>

činnosti týkajúce sa územia samosprávneho kraja atď..¹⁶ V Slovenskej republike máme zriadených osem vyšších územných celkov a sú to: Bratislavský samosprávny kraj, Trnavský samosprávny kraj, Trenčiansky samosprávny kraj, Nitriansky samosprávny kraj, Žilinský samosprávny kraj, Banskobystrický samosprávny kraj, Košický samosprávny kraj a Prešovský samosprávny kraj.

Tabuľka 3 VÚC

Samosprávny kraj:	Počet okresov	Počet obcí	Počet miest	Počet obyvateľov v 2021	Rozloha v km ²
Bratislavský samosprávny kraj	8	73	7	723 714	2 052,6
Trnavský samosprávny kraj	7	251	17	565 296	4 146,3
Trenčiansky samosprávny kraj	9	276	18	573 699	4 501,8
Nitriansky samosprávny kraj	7	354	16	673 547	6 343,7
Žilinský samosprávny kraj	11	315	19	689 525	6 808,5
Banskobystrický samosprávny kraj	13	516	24	620 986	9 454,0
Prešovský samosprávny kraj	13	665	23	807 657	8 972,8
Košický samosprávny kraj	11	440	17	780 288	6 754,3
Slovenská republika	79	2890	141	5 434 712	49 034,0

(Vlastné spracovanie, zdroj: Štatistický úrad SR)

1.2 Finančné zdravie

Dobré finančné zdravie pre jednotlivca zvyčajne znamená, že človek má adekvátny dostatok financií na uspokojenie svojich základných životných potrieb, ako je strava, bývanie a zdravotná starostlivosť a zároveň má dostatok financií na uspokojenie svojich nadštandardných potrieb a túžob. Ľudia s dobrým finančným zdravím majú väčšinou vytvorené aj úspory, možno malý alebo žiadny dlh, čo znamená, že majú väčšiu finančnú bezpečnosť a flexibilitu. Môžu si dovoliť investovať do svojich individuálnych cieľov ako je štúdium, cestovanie, kupovanie auta alebo aj domu.

Zníženie stresu a obáv týkajúcich sa financií je ďalšou veľkou výhodou dobrého finančného zdravia. Keď si človek uvedomuje, že má pevný finančný základ a plán, môže

¹⁶ zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov, § 4

sa viac sústrediť na svoje záujmy a ciele, a tak nemusí nadštandardne riešiť svoju finančnú situáciu. To môže mať pozitívny vplyv na celkové zdravie a pohodu danej osoby.¹⁷

1.2.1 Finančné zdravie miestnej samosprávy

Finančné zdravie (financial health) je dôležitým predpokladom pre naplnenie cieľov ekonomických subjektov. Vypovedá o stave samosprávy, udržateľnosti hospodárenia a či jej celkovo hospodárenie zapríčiňuje alebo nezapríčiňuje problémy. „*Za finančne zdravú obec považujeme takú obec, ktorá dokáže generovať zdroje na rozvoj svojho územia a na uskutočňovanie potrieb svojich občanov a nemá problém so svojou schopnosťou včas uhrádzať splatné záväzky.*“¹⁸ Finančne zdravá obec je spôsobilá zaobstarat' všetky požadované verejné statky pre svojich občanov bez nutnosti sa nadmerne zadlžovať. Práve zaobstaranie verejných statkov je prioritnou úlohou verejnej správy. Slovenský Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy INEKO uvádza podobnú definíciu, ktorá hovorí, že „*finančné zdravie mesta, obce alebo vyššieho územného celku vypovedá o tom, do akej miery je hospodárenie udržateľné a či príslušnému mestu, obci alebo vyššiemu územnému celku hospodárenie spôsobuje, alebo nespôsobuje problémy*“.¹⁹

Finančné zdravie obce je veľmi dôležité a jej predstavitelia by mali vedieť správne hospodáriť s finančnými prostriedkami, ktoré majú k dispozícii. Správne finančné riadenie obce zabezpečí udržateľnosť a prosperitu obce, zatiaľ čo zlé hospodárenie môže mať negatívne dôsledky pre obyvateľov a celkovo pre obecný majetok. Ak chcú predstavitelia obce správne zhodnotiť finančnú situáciu, mali by mať prehľad o všetkých príjmoch a výdavkoch. Mali by sa zamerať na dlhodobé plánovanie, aby sa obec mohla pripraviť na budúce výzvy a potreby. Taktiež by mali pravidelne hodnotiť svoje investičné projekty a ich návratnosť, aby sa minimalizovali riziká a zabezpečil sa trvalo udržateľný rast. Je tiež dôležité, aby sa obec zameriavala na efektívne využívanie finančných prostriedkov a minimalizovala plytvanie. To môže znamenať optimalizáciu nákladov a eliminovanie neefektívnych výdavkov. Pri rozhodovaní o investičných projektoch by mali byť predstavitelia obce opatrní a vyhnúť sa neprimeraným zbytočným výdavkom. Rovnako aj pre firmy je podstatné poznať finančné zdravie samospráv. Pri rozhodovaní o umiestnení

¹⁷ Financial HEALTH institute. Financial health defined. [online]. 2023, [cit. 2023-3-28]. Dostupné na internete: <https://financialhealthinstitute.org/learn/financial-health/>

¹⁸ OPLUŠTILOVÁ, Irena. *Finanční zdraví obcí a jeho regionální diferenciace*. [elektronický zdroj]

¹⁹ Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy INEKO

nového zariadenia musí firma zvážiť finančnú stabilitu obce, v ktorej bude vykonávať svoju činnosť. Pokiaľ firma neumiestni svoje zariadenie do finančne životaschopnej komunity, ohrozuje značné investície. Napriek dôležitosti tejto problematiky mnohé firmy nevenujú dostatočnú pozornosť finančnej situácii obce.²⁰

Dôležitým aspektom pri finančnom zdraví samosprávy je aj dĺžka riadenia obce konkrétnym starostom. Pretože jedno volebné obdobie trvá len štyri roky, a to je relatívne krátka doba na zrealizovanie viacročných investičných projektov. Preto je výhodnejšie pre určitú obec, ak starosta obce pôsobí viac volebných období a dokáže dotiahnuť obec k lepším výsledkom finančného zdravia. Celkovo je dôležité, aby obce mali k dispozícii dostatočné informácie a zdroje na správne finančné riadenie. Toto môže zahŕňať pomoc odborníkov a implementáciu osvedčených postupov. Ak budú obce správne hospodáriť s finančnými prostriedkami, môžu zabezpečiť udržateľný rast a prosperitu samosprávy pre jej obyvateľov.

Hodnoteniu finančného zdravia sa venuje v celku veľká pozornosť, napriek tomu nie je jasne zadefinovaná presná metóda alebo spôsob výpočtu finančného zdravia podľa ukazovateľov. V zahraničnej literatúre sa stretávame s pojmom finančné zdravie – „financial health“ častejšie. Vnímanie pojmu je skoro totožné, avšak využívajú sa skôr iné indikátory a ukazovatele, ktoré hodnotia finančné zdravie. Termín, ktorý najlepšie charakterizuje finančné zdravie je finančná kondícia.²¹ Tá sa hodnotí na základe bežnej likvidity, dlhodobej platobnej schopnosti, rozpočtového hospodárenia a schopnosti úhrady výdavkov na danú hodnotu služieb. Berne vo svojej publikácii považuje za finančnú kondíciu schopnosť obce uhradiť svoje záväzky voči svojim veriteľom, zamestnancom, daňovým poplatníkom a ďalším zúčastneným stranám. Poskytovať im služby v súčasnosti aj budúcnosti.²² Tak isto finančnú kondíciu môžeme chápať ako schopnosť samosprávy v

²⁰ PADOVANI, Emanuele – YOUNG W., David – SCORSONE, Eric. The role of a municipality's financial health in a firm's siting decision. [online]. 2018 [cit. 2023-4-10]. Dostupné na internete: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0007681317301374>

²¹ TKÁČOVÁ, A. – KONEČNÝ, P. *Krajské mestá Slovenska a ich finančné zdravie* [elektronický zdroj]. Košice, [2016], online. 13 s. [cit. 2023-01-24]. Dostupné na internete: <http://hdl.handle.net/10195/69605>

²² BERNE, Robert. The Relationship between Financial Reporting and the Measurement of Financial Condition. 1. vyd. Norwalk : Govertmental Accounting standards board, 1992. 162 s. ISBN-13 978-0910065504

norme poskytovať služby a splňať súčasné a rovnako aj budúce záväzky. Jednoducho povedané, ide o to, aby si subjekty plnili svoje finančné povinnosti včas.²³

Zvýšený dôraz na finančnú transparentnosť a účtovníctvo znamená, že miestne samosprávy musia zlepšiť svoju schopnosť monitorovať a hodnotiť svoju finančnú situáciu pomocou vhodných ukazovateľov. Výskum v oblasti finančných ukazovateľov pre miestne samosprávy sa v posledných rokoch zvýšil, pretože je potrebné zlepšiť schopnosť miestnych samospráv sledovať a hodnotiť ich finančnú situáciu. Avšak, vzhľadom na rôzne faktory, ako napríklad rozdielne kultúrne, politické a ekonomické podmienky v jednotlivých krajinách, nie je jednotný konsenzus o tom, ktoré ukazovatele použiť na hodnotenie finančnej situácie miestnych samospráv.²⁴

Hodnotenie finančnej situácie samosprávy je potrebným predpokladom pre kvalitné rozhodnutia o ďalších krokoch samosprávy. Chápanie finančného zdravia obcí je pomerne široké. Vytvárajú sa rôzne metódy ako ho merať. Prvou alternatívou je preskúmanie zdravia samotnej samosprávy s možnosťou dôkladnejšej charakteristiky a načrtnutí opatrení pre jeho vylepšenie. Druhou možnosťou je hodnotenie zdravia samosprávy pre účely komparácie samospráv medzi sebou. V odbornej literatúre sa najčastejšie stretávame s hodnotením finančného zdravia pomocou ukazovateľov dlhu, výnosy a nákladov. Často sa kladie dôraz len na finančné aspekty, no môžu nastať aj prípady, kedy sa finančné zdravie samospráv hodnotí aj pomocou sociálno-ekonomických ukazovateľov.

V Slovenskej republike sa posudzovaniu finančného zdravia venuje Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy INEKO, ktorý každoročne analyzuje a hodnotí finančné zdravie 2930 slovenských obcí a 8 vyšších územných celkov. Hlavným zdrojom údajov o finančných ukazovateľoch pre INEKO je Datacentrum (Štatistický úrad SR), ktoré je v kompetencii Ministerstva financií Slovenskej republiky. Medzi najpodstatnejšie indikátory finančného zdravia zaraďuje ukazovatele celkový dlh, dlhová služba, záväzky aspoň 60 dní po splatnosti, okamžitá likvidita a základná bilancia. Údaje zahrnuté v daných ukazovateľoch sú priemerované za posledné tri roky.²⁵

²³ TKÁČOVÁ, A. – KONEČNÝ, P. *Krajské mestá Slovenska a ich finančné zdravie* [elektronický zdroj]. Košice, [2016], online. 13 s. [cit. 2023-01-24]. Dostupné na internete: <http://hdl.handle.net/10195/69605>

²⁴ IACUZZI, S. An appraisal of financial indicators for local government. [online]. 2021, [cit. 2023-4-10]. Dostupné na internete: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JPBAFM-04-2021-0064/full/html#sec001>

²⁵ TKÁČOVÁ, A. – KONEČNÝ, P. *Krajské mestá Slovenska a ich finančné zdravie* [elektronický zdroj]. Košice, [2016], online. 13 s. [cit. 2023-01-24]. Dostupné na internete: <http://hdl.handle.net/10195/69605>

Kanadský inštitút autorizovaných účtovných znalcov (CICA) vytvoril spoločnú metodiku pre vlády, podľa ktorej sa mali vlády jednotlivých krajín riadiť a tak vytvoriť jednotný ukazovateľ pre hodnotenie finančného zdravia samospráv. Podľa inštitútu sa finančná situácia obce meria na základe troch kritérií: udržateľnosť, flexibilita a zraniteľnosť. Udržateľnosť sa týka schopnosti obce udržať existujúce programy a plniť existujúce záväzky voči veriteľom bez zvýšenia jej dlhu. Flexibilita sa týka schopnosti obce zvýšiť svoje finančné zdroje v reakcii na rastúce požiadavky. To môže zahŕňať zvýšenie príjmov alebo zvýšenie dlhu. Zraniteľnosť sa týka miery, do akej sa obec stáva závislou na finančných zdrojoch, ktoré sú mimo jej kontrolu.²⁶

Gál vo svojej publikácii „Finančná analýza vybranej územnej samosprávy“ aplikoval finančnú analýzu na mesto Levoča za obdobie 2009-2011. Využil ekonomické ukazovatele na zistenie finančného zdravia mesta Levoča. Na zistenie zdravia samosprávy použil konkrétne ukazovatele: daňovú silu, finančnú silu obce, úverovú zadlženosť, mieru sebestačnosti a daňovú sebestačnosť. Zo súvahy a výkazu ziskov a strát mesta Levoča vybral potrebné údaje a aplikoval ich do vybraných ukazovateľov. V závere demonštroval zistené výsledky a načrtol možné riešenie pre polepšenie finančného zdravia mesta.²⁷

Podobnú problematiku riešili vo svojej práci Tkáčová s Konečným. Analyzovali finančné zdravie krajských miest Slovenskej republiky v období 2011-2014. Stanovili si trinásť finančných ukazovateľov, ku ktorým vytvorili tabuľku ohodnotenia. Najlepšie hodnoty jednotlivého ukazovateľa boli ohodnotené číslom jedna a najhoršie číslom päť na rovnakom princípe ako v škole. V závere poukázali na rebríček jednotlivých krajov. Najlepšie hospodáriacim krajom v súhre podľa ukazovateľov bol Trnavský kraj, v dôsledku nízkej úrovne celkového dlhu, dobrej schopnosti uhrádzať svoje záväzky a postačujúcej likvidite. Na opačnej strane rebríčka sa umiestnil Bratislavský kraj v dôsledku vysokých kapitálových výdavkov a potrebe úveru na splatenie starých dlhov.²⁸

²⁶ PROVAZNÍKOVÁ, Romana – CHLEBOUNOVÁ, Denisa. Assessment of Financial Health of Regional Capitals in the Czech Republic. [online]. 2017, [cit. 2023-4-20]. Dostupné na internete: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/70098/Provaznikova_Chlebounova.pdf?sequence=1

²⁷ GÁL, M.. Finančná analýza vybranej územnej samosprávy. In: NATIONAL AND REGIONAL ECONOMICS IX. Dostupné na internete: <https://adoc.pub/finanna-analyza-vybranej-uzemnej-samospravy.html>

²⁸ TKÁČOVÁ, A. – KONEČNÝ, P. Krajské mestá Slovenska a ich finančné zdravie [elektronický zdroj]. Košice, [2016], online. 13 s. [cit. 2023-01-24]. Dostupné na internete: <http://hdl.handle.net/10195/69605>

1.2.2 Finančné zdravie počas pandémie COVID-19

Podľa analýzy Inštitútu pre ekonomické a sociálne reformy (INEKO, 2022) sa finančná situácia samospráv na Slovensku zhoršila počas trvania pandémie. Priemerné zadlženie mestských a obecných samospráv sa zvýšilo a hoci väčšina miest hospodárila s prebytkom na bežnom účte, niektoré samosprávy mali deficity. Výdavky samospráv v celej Európskej únii sa zvýšili počas pandémie, pričom príjmy klesli. Nožnicový efekt bol na Slovensku najvýraznejší na východe. Hospodárenie krajov sa tiež zhoršilo, hoci žiadny z krajov neprekročil zákonnú mieru zadlženia 60%. Nitriansky kraj bol hodnotený ako najlepšie hospodáriaci kraj, zatiaľ čo Žilinský kraj bol najhorší.²⁹

Aj napriek viacročnej koronakríze dokázali mestá udržať svoju percentuálnu mieru zadlženia pod kontrolou. Priemerné zadlženie miest v Slovenskej republike počas roku 2021 mierne stúplo. Presnejšie došlo k nárastu z 20,99 % na 21,56 %. Aj za rok 2021 platí, že žiadne mesto v Slovenskej republike neprekročilo zákonnú hranicu celkového dlhu na úrovni 60 % bežných príjmov predchádzajúceho roka a takisto ani prvé sankčné pásmo dlhovej brzdy pre samosprávy - 50 %. O finančnej kondícii samospráv dobre vypovedá aj bilancia bežného účtu. Sleduje ako miestna samospráva dokáže pokryť svoje bežné výdavky bežnými príjmami. Platí, že čím väčší prebytok samospráva vytvorí, tým väčší kapitál jej vznikne na pozdvihnutie svojho majetku. Koronakríza sa prejavila na poklese prebytkov miest a vo výsledku sa jedná o najmenej dobrú hodnotu za posledných uplynulých 7 rokov.³⁰

1.2.3 Ozdravný režim a nútená správa

Ak samospráva nezvláda hospodáriť v určitej miere normálu, je nútená zaviesť ozdravný režim a neskôr nútenú správu. Sú to nadväzujúce inštitúty, ktoré majú za úlohu riešiť neúnosnú platobnú a finančnú neschopnosť samosprávy. Sú legislatívne upravené v § 19 zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Samospráva má povinnosť zaviesť ozdravný režim, ak došlo ku skutočnostiam podľa § 19 ods. 1 zákona č. 583/2004 Z. z., t. j.:

²⁹ Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy INEKO

³⁰ TUNEGA, M. 2022. *Finančné zdravie miest a žúp za rok 2021 sa medziročne zhoršilo (tlačová správa)*. [online]. 2022, [cit. 2023-03-28]. Dostupné na internete: <https://www.ineko.sk/clanky/financne-zdravie-miest-a-zup-za-rok-2021-sa-medzirocne-zhorsilo-tlacova-sprava>

- ak sumárna hodnota záväzkov po dobe splatnosti prevýšila 15 % reálnych bežných príjmov samosprávy predchádzajúceho rozpočtového roka
- ak samospráva neuhradila niektorý uznaný záväzok do 60 dní odo dňa jeho splatnosti.³¹

Počas ozdravného režimu starosta obce, ale najmä hlavný kontrolór schvaľuje každý jeden výdavok obce. Ak ani ozdravný režim nepomôže obci, na scénu vstupuje štát, ktorý zavedie nútenú správu obci. Ministerstvo financií Slovenskej republiky vymenuje správcu obce, ktorého úlohou je kontrolovať výdavky obce a tak postupne znižovať dlh obce.³²

³¹ Zákon č. 583/2004 Z. z. § 19 Zákon o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov

³² KONEČNÁ VEVRKOVÁ, I. 2021. *Ozdravný režim a nútená správa obce a vyššieho územného celku*. [online]. 2021, [cit. 2023-02-28]. Dostupné na internete: <https://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/ozdravny-rezim-a-nutena-sprava-obce-a-vyssieho-uzemneho-celku-2.htm>

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Cieľom bakalárskej práce je pomocou vybraných ekonomických ukazovateľov zhodnotiť finančné zdravie štyroch nami zvolených samospráv za rok 2019 a pandemické roky 2020 a 2021. V praktickej časti sa zamierame na ekonomickú analýzu štyroch vybraných miest. Porovnávať a analyzovať budeme dve mestá z Bratislavského kraja a dve mestá z Trnavského kraja. Bratislavský samosprávny kraj reprezentujú mesto Senec a mesto Malacky. Predstaviteľmi Trnavského samosprávneho kraja sú mestá Hlohovec a Galanta. Vybrali sme práve tieto mestá, pretože sú rozlohou a počtom obyvateľov porovnateľné a nachádzajú sa všetky štyri na západnom Slovensku. Na každé mesto aplikujeme osem vybraných ukazovateľov. Pri každom ukazovateli vytvoríme za rok 2021 poradie vybraných štyroch miest a priradíme im body od 1 po 4. Najlepšie mesto pri danom ukazovateli získa štyri body a najhoršie jeden bod. Takto spočítame body pri každom ukazovateli za jednotlivé mesto a vytvoríme tak rebríček finančného zdravia našich miest. Zistíme, ktoré mesto dosahuje najlepšie finančné zdravie a nami získané výsledky porovnáme s rebríčkom inštitútu pre ekonomické a sociálne reformy INEKO. Vedľajším cieľom je vyhodnotenie, či finančné zdravie jednotlivých miest reálne zodpovedá kvalite života obyvateľov v danom meste.

Tabuľka 4 Porovnanie miest (Senec, Malacky, Hlohovec a Galanta)

mesto	kraj	počet ob. 2021	rozloha v km ²
Senec	Bratislavský	20 131	38,71
Malacky	Bratislavský	18 917	27,17
Hlohovec	Trnavský	20 274	64,12
Galanta	Trnavský	15 098	33,91

(Vlastné spracovanie, zdroj: Štatistický úrad SR)

Predmetom skúmania bakalárskej práce je finančné zdravie zvolených samospráv. V rámci splnenia daného cieľa boli využité viaceré metódy, medzi ktoré zaraďujeme analýzu, syntézu, tabuľkové, grafické zobrazenie a výber vhodných ukazovateľov na analýzu. V prvotnej fáze bolo podstatné preštudovať vedeckú a odbornú literatúru. Získané poznatky boli použité na popísanie súčasnej situácie samospráv a ich finančnom zdraví. Následne sme vybrané ekonomické ukazovatele použili na zvolené samosprávy, graficky znázornili získané údaje a popísali jednotlivé činitele.

Všetky použité metódy v našej práci boli v čo najväčšej miere využité na dosiahnutie cieľa bakalárskej práce.

2.1 Vybrané ukazovatele finančného zdravia samospráv

Pri hodnotení finančného zdravia miestnych samospráv sme použili nasledujúce ekonomické ukazovatele.

Celkový dlh (%)

Celkový dlh samosprávy predstavuje celkovú sumu záväzkov, ktoré majú samosprávne orgány - obce, mestá, kraje a iné samosprávne jednotky, voči svojim veriteľom. Tento dlh môže byť vynaložený na rôzne účely, vrátane investícií do infraštruktúry (ako sú cesty, mosty a budovy), nákupu a údržby majetku, platenia zamestnancov alebo na splácanie úverov a pôžičiek. Je dôležitým ukazovateľom finančnej stability samosprávy a jej schopnosti splácať svoje záväzky. Vysoký celkový dlh samosprávy môže byť dôvodom pre obavy o jej schopnosti udržiavať kvalitu života obyvateľov a poskytovať verejné služby. Hlavný kontrolór obce má povinnosť pravidelne sledovať vývoj dlhu obce a rovnako aj prekročenie limitu dlhu obce, ktoré má povinnosť hlásiť Ministerstvu financií Slovenskej republiky.

$$\text{Celkový dlh (\%)} = \frac{\text{bank. úvery a výpomoci} + \text{dlh.záväzky} - \text{úvery od ŠFRB}}{\text{bežné príjmy za predchádzajúci rok}} \quad (1)$$

Dlhová služba (%)

Dlhová služba ako ukazovateľ informuje o tom, aké vysoké výdavky má samospráva v súlade s obsluhou dlhu. Koľko financií samospráva vyčlení na úrokové splátky a výdavky na splácanie istiny úrokov. Zákonný limit je 25 %, ak obec prekročí túto hranicu, nemôže podľa zákona prijať ďalšie návratné zdroje financovania.

$$\text{Dlhová služba (\%)} = \frac{\text{výdavky na splácanie istiny} + \text{úrokové splátky}}{\text{bežné príjmy za predchádzajúci rok}} \quad (2)$$

Bilancia bežného účtu (%)

Bilancia bežného účtu hovorí o tom, či samospráva hospodárila prebytkovo alebo deficitne na svojom bežnom účte. Informuje teda o tom, ako dokáže samospráva zaistiť

svoje bežné výdavky (napr. mzdy zamestnancov obce) zo svojich bežných príjmov (napr. miestne dane). Ak samospráva vytvorí prebytok na svojom bežnom účte, môže ho neskôr využiť na zníženie svojho dlhu, záväzkov, použiť na investovanie (renovovanie či zvelebenie majetku), poprípade na tvorbu rezerv.

$$\text{Bilancia bežného účtu (\%)} = \frac{\text{bežné príjmy} - \text{bežné výdavky}}{\text{bežné príjmy}} \quad (3)$$

Miera sebestačnosti (%)

Miera sebestačnosti sa týka schopnosti samosprávy zabezpečiť si svoje základné potreby samostatne a teda existovať bez závislosti na vonkajších zdrojoch. Samospráva je sebestačná, ak je schopná vykonávať svoju činnosť vďaka svojim vlastným a daňovým príjmom a to bez väčšej potreby vonkajšej pomoci.

$$\text{Miera sebestačnosti (\%)} = \frac{\text{vlastné príjmy} + \text{daňové príjmy}}{\text{celkové príjmy}} \quad (4)$$

Daňová sila obce (eur)

Daňová sila obce je miera, do akej samospráva môže získať tieto finančné prostriedky z vlastných zdrojov. V podstate to znamená, že čím vyššia je daňová sila obce, tým väčšiu kontrolu má obec nad vlastnými financiami a môže sa samostatnejšie rozhodovať o svojich potrebách a prioritách.

$$\text{Daňová sila obce (eur)} = \frac{\text{miestne dane} + \text{podielové dane}}{\text{počet obyvateľov}} \quad (5)$$

Výsledok hospodárenia na 1 obyvateľa (eur)

Výsledok hospodárenia na jedného obyvateľa sa používa na meranie hospodárskej výkonnosti samosprávy a pomáha porovnávať úroveň životnej úrovne medzi rôznymi samosprávami. Vyšší výsledok hospodárenia na jedného obyvateľa zvyčajne naznačuje, že samospráva má vyššiu úroveň, ktorá sa môže prejaviť v lepšej životnej úrovni pre obyvateľov. Výsledok hospodárenia získame ako rozdiel výnosov a nákladov, pri kladnom výsledku hovoríme o zisku, pri zápornom o strate. Zisk zvyšuje vlastné zdroje krytia majetku, strata naopak znižuje.

$$\text{Výsledok hospodárenia na 1 obyvateľa (eur)} = \frac{\text{výsledok hospodárenia ze bežné účtovné obdobie po zdanení}}{\text{počet obyvateľov}} \quad (6)$$

Základná bilancia obce na obyvateľa (%)

Základná bilancia je nástroj, ktorý umožňuje hodnotiť hospodárenie samosprávy v rámci bežného a kapitálového účtu. Bežný účet zahŕňa príjmy a výdavky súvisiace s chodom samosprávy, ako sú mzdy zamestnancov, nákup tovarov a služieb, investície do vzdelávania a podobne. Kapitálový účet sa zase týka príjmov a výdavkov súvisiacich so zveľaďovaním majetku a infraštruktúry. Základná bilancia poskytuje informáciu, či samospráva hospodárila prebytkovo alebo deficitne z pohľadu bežného a kapitálového účtu ako jedného celku.

$$\text{Základná bilancia obce na 1 obyvateľa (\%)} = \frac{\text{bežné príjmy} + \text{kapitálové príjmy}}{\text{bežné výdavky} - \text{kapitálové výdavky}} \quad (7)$$

Čistý majetok obce v prepočte na 1 obyvateľa (eur)

Ukazovateľ, ktorým sa meria bohatstvo a hospodárska sila obce na jedného obyvateľa. Jedná sa o pomerný ukazovateľ, ktorý vyjadruje, koľko majetku - aktív v priemere pripadá na jedného obyvateľa v danom územnom celku, v našom prípade v obci. Obec s vyšším čistým majetkom na jedného obyvateľa má väčšiu finančnú kapacitu investovať do rozvoja infraštruktúry, sociálnych služieb a podobne.

$$\text{Čistý majetok obce v prepočte na 1 obyvateľa (eur)} = \frac{(\text{neob. majetok} + \text{fin. účty}) - (\text{bank. úvery a výpomoci} + \text{dlh. záväzky})}{\text{počet obyvateľov}} \quad (8)$$

3 Výsledky práce a diskusia

Pri všetkých ôsmych ukazovateľov sme získali potrebné vstupné údaje ku každému mestu za roky 2019, 2020 a 2021. Vytvorili sme si tabuľky a následne grafy, ku ktorým sme našli dôvody výkyvov jednotlivých hodnôt a tie sme popísali v nasledujúcej kapitole. Dôležité boli pre nás údaje za rok 2021, pretože tie sme použili do konečného poradia finančného zdravia za jednotlivé ukazovatele. Najlepšiemu mestu sme priradili štyri body a najhoršiemu jeden bod. Urobili sme súčet za každý ukazovateľ, a tak nám vyšlo konečné poradie našich zvolených miest.

3.1 Celkový dlh

Mesto Malacky má jednoznačne najväčší dlh z vybraných miest, na hranici okolo 30%. Stále to je však hlboko pod povoleným zákonným maximom 60%. Najväčšiu časť úverového zaťaženia tvoria investičné úvery na odkúpenie Pálffyovského kaštieľa, ktorý bol odkúpený v roku 2007 za 50 miliónov korún od Rehole menších bratov Františkánov do vlastníctva mesta a modernizáciu verejného osvetlenia v meste v roku 2016. V predpandemickom roku 2019 bol prijatý úver na financovanie kapitálových výdavkov so splatnosťou 20 rokov vo výške 2 500 000 eur. Hospodársky výsledok mesta za rok 2020 skončil v pluse vo výške 2,2 milióna eur. Zákon o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy ukladá túto sumu očistiť o nevyužité účelovo určené bežné a kapitálové výdavky poskytnuté z externých zdrojov, ktoré sa presunú do rozpočtu na ďalší rok. Po odrátaní zostala suma 1,2 milióna eur, čo predstavuje čistý prebytok hospodárenia. Prebytok sa preniesol do rezervného fondu roku 2021, z ktorého sa čerpali peniaze na investičné projekty.³³

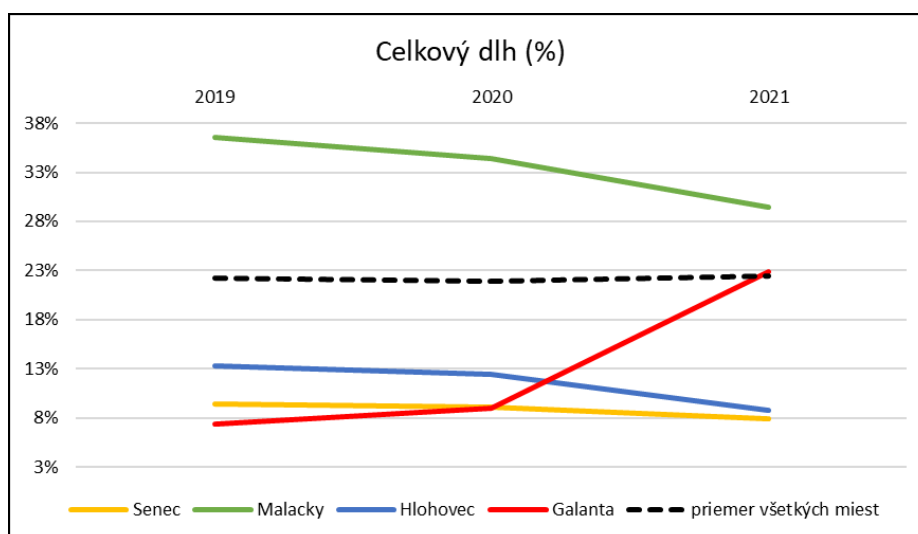
Senec a Hlohovec si aj napriek prepuknutiu pandémie dokázali udržať svoj dlh na veľmi priaznivej, nízkej hranici, dokonca ho mierne znížili na úroveň okolo 8%. Zatiaľ čo Galante sa výrazne zvýšil dlh na úroveň priemernej hodnoty slovenských miest. Môže za to nový dvadsať ročný úver podpísaný v apríli roku 2021 vo výške 2 400 000 eur za účelom kapitálových výdavkov počas rokov 2021 - 2023, ktorý bude splácaný do roku 2040. Mesačne sa bude splácať istina vo výške 11 765 eur so začiatkom v roku 2024. Úroková sadzba je pevne stanovená na 0,350 % p.³⁴

Na výpočet celkového dlhu sme použili vzorec (1).

³³ Záverečný účet mesta Malacky za rok 2021

³⁴ Záverečný účet – výročná správa mesta Galanta 2021

Graf 1 Celkový dlh

Vlastné spracovanie podľa interných údajov Slovenskej sporiteľne.

Celkový dlh za rok 2021:

Senec (4 b.) – 7,94%, Hlohovec (3 b.) – 8,74%, Galanta (2 b.) – 22,92%, Malacky (1 b.) – 29,48%

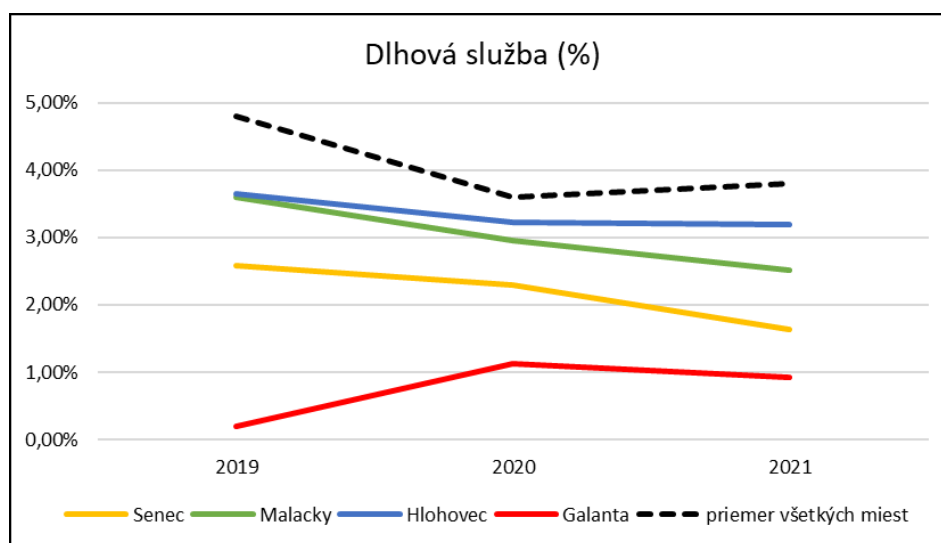
3.2 Dlhová služba

Suma splátok návratných finančných zdrojov vrátane úhrady výnosov a suma splátok záväzkov z investičných dodávateľských úverov nemôže prekročiť v príslušnom rozpočtovom roku 25% reálnych bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka.³⁵ A to vidíme, že všetky naše vybrané mestá sa nachádzajú hlboko pod štátom stanovenou hranicou, konkrétne pod 4%. Dokonca sa nachádzajú všetky štyri mestá, čo sa týka splácania istín a úrokových splátok, aj pod priemerom všetkých slovenských miest.

Na výpočet dlhovej služby sme použili vzorec (2).

³⁵ § 17 ods. 6 písm. b) zákona č. 583/2004 Z. z.

Graf 2 Dlhová služba

Vlastné spracovanie podľa interných údajov Slovenskej sporiteľne.

Dlhová služba za rok 2021:

Galanta (4 b.) – 0,93%, Senec (3 b.) – 1,64%, Malacky (2 b.) – 2,52%, Hlohovec (1 b.) – 3,18%

3.3 Bilancia bežného účtu

V mestách Senec, Malacky a Hlohovec sa bilancia bežného účtu pohybuje výrazne nad hranicou slovenského priemeru. Dané mestá majú celkom slušný prebytok, ktorý môžu využiť na zveľaďovanie svojho mesta, poprípade nové investičné projekty. Galanta približne kopíruje regresnú priamku priemeru slovenských miest. Stále má prebytok na bežnom účte, no je rozhodne menší ako pri zvyšných troch mestách. Bežné príjmy sú len o niečo vyššie ako bežné výdavky a pri sledovaných troch rokoch (2019 - 2021) Galante rástli bežné výdavky viac ako bežné príjmy. Výdavky jej priamoúmerne rastú na verejnú správu, cestnú správu – opravu miestnych komunikácií a podporu MHD, školstvo. Zdvojnásobenie výdavkov môžeme pozorovať pri ochrane životného prostredia – výsadba zelene.³⁶ Malacky, ako najlepšie mesto pri ukazovateli - bilancia bežného účtu, zaznamenali v roku 2020 nárast približne o štyri percentuálne body oproti roku 2019. Následne v roku 2021 sa bilancia prebytku vrátila na počiatočnú hodnotu sledovaného obdobia. Bežné príjmy v roku 2020 narástli hlavne kvôli daňovým príjmom, a to daní z nehnuteľností (daň z pozemkov, daň zo stavieb a daň z bytov a nebytových priestorov).³⁷

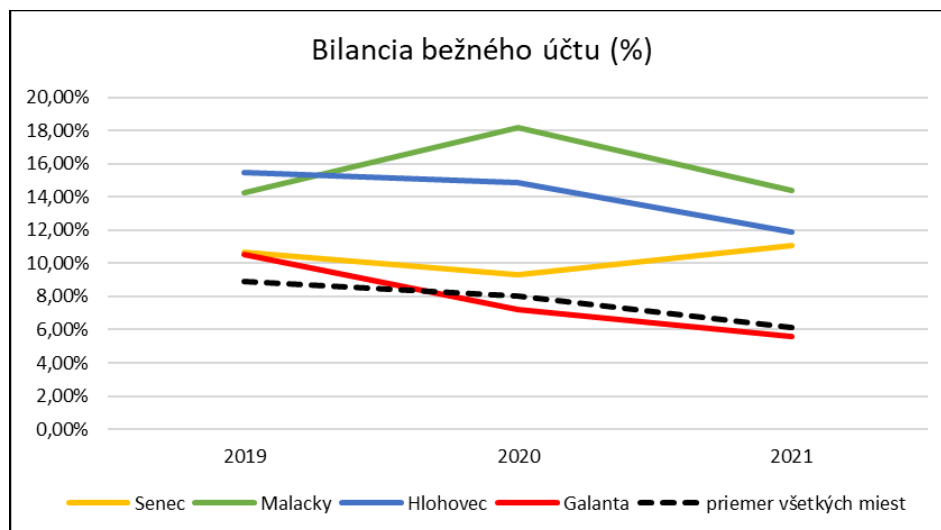
³⁶ Záverečný účet – Výročná správa mesta Galanta 2021

³⁷ Záverečný účet mesta Malacky za rok 2020

V roku 2021 Malacky zaznamenali viac bežných výdavkov ako príjmov na verejnú správu a to zapríčinilo, že Malacky sa vrátili k úrovni pred pandémie COVID-19.³⁸

Na výpočet bilancie bežného účtu sme použili vzorec (3).

Graf 3 Bilancia bežného účtu

Vlastné spracovanie podľa interných údajov Slovenskej sporiteľne.

Bilancia bežného účtu za rok 2021:

Malacky (4 b.) – 14,41%, Hlohovec (3 b.) – 11,89%, Senec (2 b.) – 11,07%, Galanta (1 b.) – 5,62%

3.4 Miera sebestačnosti

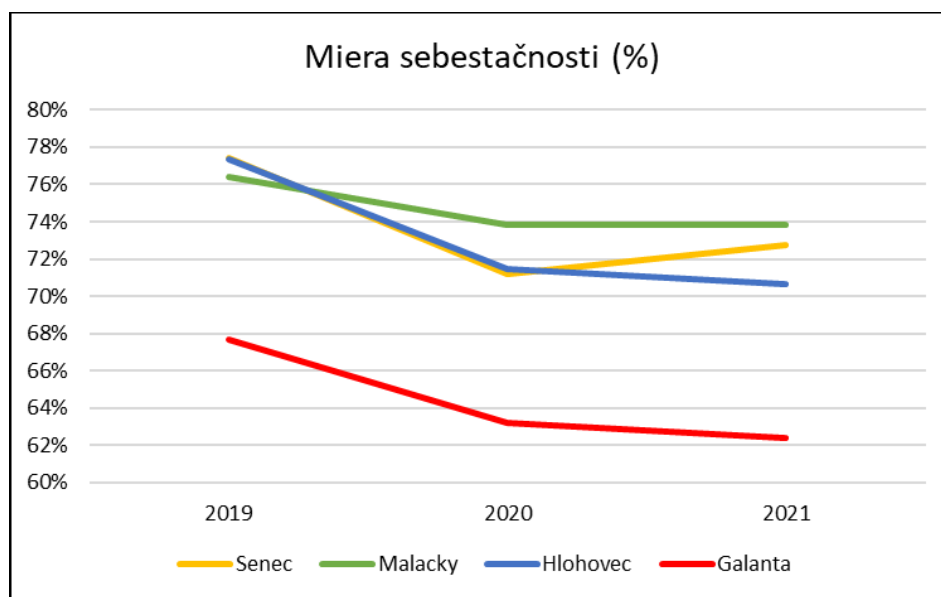
Miera sebestačnosti nám hovorí o tom, do akej miery sú samosprávy schopné si zabezpečiť zdroje z vlastnej činnosti, či už z daní alebo iných vlastných zdrojov a do akej miery sú závislé na externých zdrojoch. Vidíme, že začiatkom pandémie v roku 2020 sa miera sebestačnosti znížila pri každom meste. Je to spôsobené poklesom vlastných a daňových príjmov samospráv, pričom celkové príjmy rástli každý rok. Malacky, Senec aj Hlohovec sa pohybujú v relatívne priaznivých hodnotách okolo 75%, zatiaľ čo Galanta je o desať percentuálnych bodov nižšie. Začiatkom prepuknutia koronavírusu Galanta svoje daňové príjmy síce zvýšila a pretrvávalo to aj do roku 2021, avšak strácala na svojich vlastných príjmoch, najmä čo sa týka administratívnych poplatkov. Naopak bola zapojená do viacerých grantov, dotácií a transferov (zo štátneho rozpočtu podpora opatrení COVID-19, dotácia SOBD, MFSR – Patria DD, Na špirále storočiami a pod.) v celkovej výške

³⁸ Záverečný účet Mesta Malacky za rok 2021

5 819 642 eur, ktoré jej zvyšujú celkové príjmy, a teda ťahajú krivku sebestačnosti nadol, keďže ide o externé zdroje príjmu.³⁹

Na výpočet miery sebestačnosti sme použili vzorec (4).

Graf 4 Miera sebestačnosti

Vlastné spracovanie podľa interných údajov Slovenskej sporiteľne.

Miera sebestačnosti za rok 2021:

Malacky (4 b.) – 73,81%, Senec (3 b.) – 72,72%, Hlohovec (2 b.) – 70,64%, Galanta (1 b.) – 62,42%

3.5 Daňová sila obce

Vidíme, že najvyššiu daňovú silu obce má mesto Senec na hranici pod 800 eur na obyvateľa, avšak v roku stúpila hodnota na úroveň 840,54 eur. V roku 2019 poslanci Mestského zastupiteľstva v Senci zvýšili najmä dane na stavby na bývanie a iné drobné stavby s účinnosťou od prvého dňa roku 2020. Sadzba za byty sa navýšila z pôvodných 0,17 eura/m² na 0,30 eura/m² a sadzba za nebytové priestory, ktoré sa nepoužívajú na podnikateľskú či inú zárobkovú činnosť, sa zvýšila z 0,60 eura/m² na 0,80 eura/m². Pre príklad byt s rozlohou 75 m², ak sme v roku 2019 platili 12,75 eur ročne, tak v roku 2020

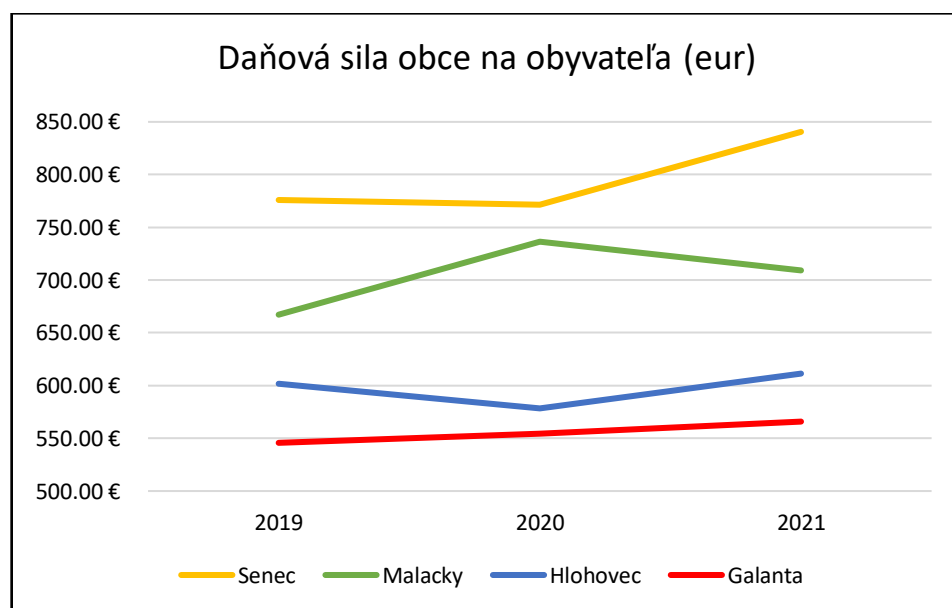
³⁹ Záverečný účet – Výročná správa mesta Galanta rok 2021

to už bolo 22,5 eur ročne, čo predstavuje rozdiel 9,75 eur. A práve toto navýšenie spôsobilo ešte vyššiu daňovú silu pre mesto Senec.⁴⁰

Zvyšné tri mestá sa pohybujú nižšie ako Senec. Pandémia nemala žiaden výraznejší vplyv na zvyšovanie alebo znižovanie príjmov z daní pre vybrané mestá. Ak výnos z jednej dane poklesol, druhá daň ho vyrovнала. Avšak mestá pocítili značný pokles na dani za ubytovanie, keďže pandémia zastavila turizmus a obmedzila práve tento výnos. Príjmy za daň za ubytovanie klesli z predpandemického roka 2019 až na polovicu počas trvania pandémie do roku 2021. V Galante sa v roku 2021 zvýšil výnos z dane z nehnuteľností. Bol to druhý najvyšší výnos po dani z príjmov fyzických osôb, a to aj napriek tomu, že mesto nemeno sadzby daní. Kým v roku 2019 mesto získalo 1 355 338 eur z dane z nehnuteľností, v roku 2021 to už bolo 1 451 851 eur, čo predstavuje nárast o 96 513 eur.⁴¹

Na výpočet daňovej sily obce na obyvateľa sme použili vzorec (5).

Graf 5 Daňová sila obce na obyvateľa

Vlastné spracovanie podľa interných údajov Slovenskej sporiteľne.

Daňová sila obce za rok 2021:

Senec (4 b.) – 840,54 eur, Malacky (3 b.) – 709,20 eur, Hlohovec (2 b.) – 611,32 eur, Galanta (1 b.) – 565,84 eur

⁴⁰ MATULA, P. 2019. *Aj v Senci sa bude od januára platiť viac na daniach*. [online]. 2019, [cit. 2023-04-11]. Dostupné na internete: <https://mysenec.sme.sk/c/22289301/aj-v-senci-sa-bude-od-januara-platit-viac-na-daniach.html>

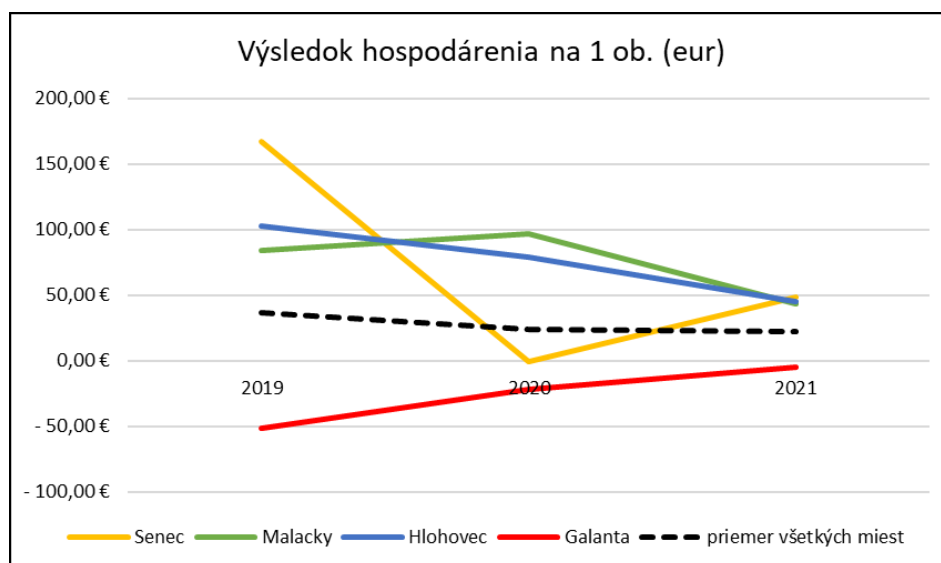
⁴¹ Záverečný účet – Výročná správa mesta Galanta rok 2021

3.6 Výsledok hospodárenia na 1 obyvateľa

Výsledok hospodárenia na jedného obyvateľa nám hovorí o tom, ako samospráva hospodári so svojimi prostriedkami. Určuje sa na základe výnosov a nákladov samosprávy. Vidíme, že Galanta sa už dlhodobejšie nachádza v strate svojho hospodárenia, náklady prevyšujú výnosy. Aj keď v období 2019 – 2021 si polepšila. Senec mal v roku 2019 najvyššie výnosy – 21 203 861 eur a zároveň najnižšie náklady – 17 858 925 eur za nami sledované obdobie a to zapríčinilo veľmi dobrý výsledok hospodárenia za daný rok. O rok neskôr sa však výsledok jeho hospodárenia prepadol až pod nulu. Spôsobené to je výrazným poklesom výnosov na hodnotu 18 194 586 eur. Konkrétne nastala strata pri výnosoch z prevádzkovej činnosti a rovnako aj pri zúčtovaní rezerv a opravných položiek z prevádzkovej činnosti.⁴² Malacky a Hlohovec sa pohybovali v sledovanom období len v zisku, mali dostatočné výnosy. Nasledujú však trend priemeru slovenských miest, a to že úroveň zisku sa ročne znižuje.

Na výpočet výsledku hospodárenia na jedného obyvateľa sme použili vzorec (6).

Graf 6 Výsledok hospodárenia na 1 obyvateľa

Vlastné spracovanie podľa interných údajov Slovenskej sporiteľne.

Výsledok hospodárenia na 1 obyvateľa za rok 2021:

Senec (4 b.) – 48,63 eur, Hlohovec (3 b.) – 45,33 eur, Malacky (2 b.) – 43,45 eur, Galanta (1 b.) – -4,70 eur

⁴² Konsolidovaná výročná správa mesta Senec za rok 2020

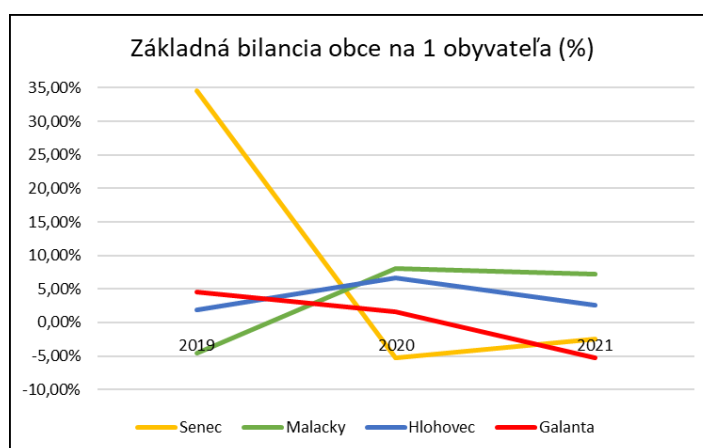
3.7 Základná bilancia obce na 1 obyvateľa

Mesto Galanta má krivku základnej bilancie na jedného obyvateľa v klesajúcom tvare. Kým ešte bežné príjmy pokrývajú bežné výdavky, tak kapitálové príjmy nestíhajú pokryť kapitálové výdavky. Preto aj v roku 2021 sa Galanta ocitla v zápornej bilancii účtu ako celku. Najväčšie kapitálové príjmy v roku 2021 mala z predaja pozemkov a iných grantov či fondov na podporu rozvoja mesta a infraštruktúry v celkovej výške 1 030 315 eur. Kapitálové výdavky za rok 2021 predstavovali hodnotu 2 732 100 eur. Najväčšia čiastka smerovala na rozvoj samosprávy, a to konkrétne 993 930 eur na rekonštrukciu Termálneho centra Galandia a rovnako aj na zrekonštruovanie futbalového ihriska.⁴³

Mesto Senec malo v roku 2019 vysoké kapitálové príjmy a to spôsobilo, že Senec mal základnú bilanciu skoro až na úrovni 35%. Najvýznamnejším získaným grantom od poskytovateľa dotácie Envirofond bola investičná akcia na intenzifikáciu čističky odpadových vôd v celkovej výške 5 941 000 eur.⁴⁴ Dôležitými prínosmi tohto strategického projektu je modernizácia zastaralých objektov, čím sa zabezpečí zvýšená ochrana povrchových a podzemných vôd celej regionálnej oblasti. Taktiež prínosom pre Senec je zvýšená kapacita čističky odpadových vôd na 40 690 obyvateľov, čo je pre mesto potrebné najmä počas teplých letných mesiacov, keďže Senec patrí medzi obľúbené mestá turistov.⁴⁵

Na výpočet základnej bilancie obce na jedného obyvateľa sme použili vzorec (7).

Graf 7 Základná bilancia obce na 1 obyvateľa

Vlastné spracovanie podľa interných údajov Slovenskej sporiteľne.

⁴³ Záverečný účet – Výročná správa mesta Galanta rok 2021

⁴⁴ Záverečný účet mesta Senec za rok 2019

⁴⁵ Mesto Senec. Aktuálny stav modernizácie čističky odpadových vôd v Senci. [online]. 2021, [cit. 2023-4-10]. Dostupné na internete: <https://www.senec.sk/sk/aktualita/aktualny-stav-modernizacie-cisticky-odpadovych-vod-v-senci>

Základná bilancia obce na 1 obyvateľa za rok 2021:

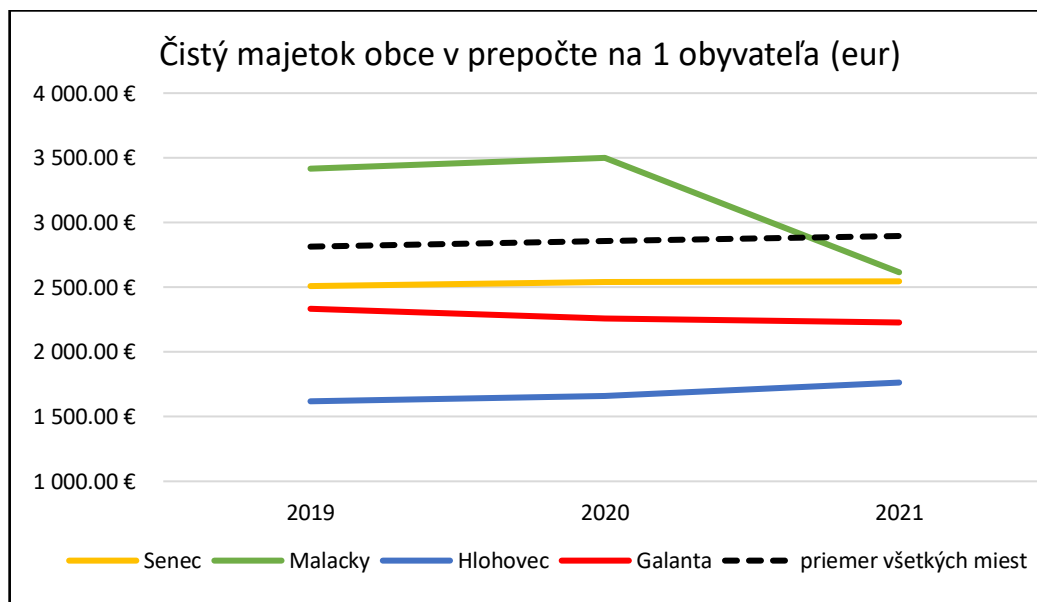
Malacky (4 b.) – 7,27%, Hlohovec (3 b.) – 2,54%, Senec (2 b.) – -2,52%, Galanta (1 b.) – -5,21%

3.8 Čistý majetok obce v prepočte na 1 obyvateľa

Čistý majetok obce predstavuje hospodársku silu obce, teda koľko majetku pripadá na jedného obyvateľa obce. Čím vyššia hodnota, tým viac má samospráva majetku a môže ďalej rozvíjať svoj potenciál. Všetky vybrané mestá si počas sledovaného obdobia približne udržiavajú hodnotu svojho majetku. Senec, Galanta a Hlohovec sa nachádzajú výrazne pod priemerom slovenských miest. Malacky zaznamenali v roku 2021 výrazný pokles svojho majetku a pridali sa k zvyšným mestám pod úroveň priemeru slovenských miest. Je to dôsledok značného poklesu neobežného majetku. Konkrétne dlhodobého hmotného majetku, ktorý z hodnoty 60 982 205,93 eur v roku 2020 poklesol na úroveň 48 514 088,55 eur v roku 2021. Dlhodobý nehmotný majetok vzrástol približne o 28 000 eur a dlhodobý finančný majetok zostal na nezmenenej hodnote 7 205 702,94 eur.⁴⁶

Na výpočet čistého majetku obce v prepočte na jedného obyvateľa sme použili vzorec (8).

Graf 8 Čistý majetok obce v prepočte na 1 obyvateľa

Vlastné spracovanie podľa interných údajov Slovenskej sporiteľne.

Čistý majetok obce v prepočte na 1 obyvateľa za rok 2021:

46 Záverečný účet mesta Malacky 2021

Malacky (4 b.) – 2 615,53 eur, Senec (3 b.) – 2 545,68 eur, Galanta (2 b.) – 2 227,58 eur, Hlohovec (1 b.) – 1 763,24 eur

3.9 Hodnotenie a priradenie bodov pre jednotlivé mestá

Pri každom z ôsmych ukazovateľov sme zostavili poradie našich vybraných miest. Priradili sme im prislúchajúce body a vytvorili prehľadnú tabuľku pre jednotlivé mestá, finančné ukazovatele a ich hodnoty. Zaujímavosťou je, že až pri siedmich ukazovateľoch malo najlepšie hodnotenie mesto z Bratislavského kraja. Štyrikrát mesto Malacky a trikrát mesto Senec. Jediným ukazovateľom, ktorý vyhral Trnavský kraj, konkrétne mesto Galanta, je dlhová služba. Na druhej strane Galanta obsadila až pri piatich ukazovateľoch posledné miesto. Na danom prípade vidíme väčšiu ekonomickú silu Bratislavského kraja v porovnaní s Trnavským krajom. Celkovo sa v rebríčku najlepšie umiestnilo mesto Senec. Najlepšie hodnotenie dostalo pri ukazovateli celkový dlh. Už dlhodobo si udržiava nízku hladinu dlhu, čo je pozitívne. Nemusí to byť však stále výhodné, pretože mesto nečerpá nové úvery, a tak sa nerozvíja v službách či infraštruktúre pre občanov. Taktiež vyhralo pri daňovej sile obce a pri výsledku hospodárenia na jedného obyvateľa. Pozitívum pre mesto je, že ani v jednom ukazovateli neskončilo posledné, a tak mu zaslúžene patrí prvé miesto v našom rebríčku a rovnako aj pri porovnaní s konkurentom z Bratislavského kraja. Malacky ako ďalšie mesto reprezentujúce región Bratislavy obsadilo druhé miesto v celkovom rebríčku ako aj vo svojom kraji. Malo najlepšie hodnotenie až pri polovici ukazovateľov, no pri jednom ukazovateli figurovalo na opačnom konci a tam stratilo svoj potenciál byť lídrom nášho rebríčka. Keď prejdeme do Trnavského kraja vidíme, že Hlohovec je o päť bodov na tom lepšie ako Galanta z rovnakého kraja. Mesto Hlohovec sa nachádza tesne dva body za priemerom v celkovom hodnotení zvolených miest. Jednoznačne najhoršie z našich vybraných miest je mesto Galanta. V piatich ukazovateľoch sa nachádza na dne poradia. Avšak, zachraňuje česť trnavského kraja a vyhráva aspoň pri ukazovateli dlhovej služby.

Celkovo bolo rozdáných 80 bodov (8 ukazovateľov x 10 bodov pre každý ukazovateľ). Mesto Senec získalo 25 bodov, Malacky 24 bodov, Hlohovec 18 bodov a posledné mesto z nášho výskumu Galanta 13 bodov.

Tabuľka 5 Bodové ohodnotenie jednotlivých miest

mesto	Celkový dlh	Dlhová služba	Bilancia bežného	Miera sebestačnosti	Daňová sila obce	Výsledok hospodárenia na 1 obyvateľa	Základná bilancia obce na 1 obyvateľa	Čistý majetok obce na 1 obyvateľa
Senec	4	3	2	3	4	4	2	3
Malacky	1	2	4	4	3	2	4	4
Hlohovec	3	1	3	2	2	3	3	1
Galanta	2	4	1	1	1	1	1	2

(Vlastné spracovanie.)

Poradie finančného zdravia podľa našich ukazovateľov je nasledovné:

1. Senec
2. Malacky
3. Hlohovec
4. Galanta

V nasledujúcej fáze porovnáme náš rebríček s rebríčkom Inštitútu INEKO, ktorý zostavil rebríček na základe piatich ukazovateľov (celkový dlh, dlhová služba, bilancia bežného účtu, záväzky po splatnosti k príjmom, záväzky aspoň 60 dní po splatnosti), analyzujú sa najmä prvé tri, zvyšné dva nemá pri mestách zmysel brať do úvahy.

Tabuľka 6 Porovnanie rebríčkov

mesto	Spolu body	Naše poradie	INEKO poradie
Senec	25	1.	18.
Malacky	24	2.	81.
Hlohovec	18	3.	10.
Galanta	13	4.	100.

(Vlastné spracovanie.)

Poradie finančného zdravia podľa ukazovateľov Inštitútu pre ekonomické a sociálne reformy INEKO je nasledovné:

1. Hlohovec
2. Senec
3. Malacky
4. Galanta

INEKO hodnotí jednotlivé ukazovatele od 1 po 6 (6 predstavuje najlepšie hodnotenie) podľa danej reálnej hodnoty finančného zdravia. Mestám priradil nasledujúce hodnoty:

Hlohovec – celkové finančné zdravie – 5,4

- Celkový dlh - 5,6
- Dlhová služba - 5,5
- Bilancia bežného účtu - 4,7

Senec – celkové finančné zdravie – 5,3

- Celkový dlh – 5,7
- Dlhová služba – 5,7
- Bilancia bežného účtu – 4,2

Malacky – celkové finančné zdravie – 4,9

- Celkový dlh – 4,5
- Dlhová služba – 5,5
- Bilancia bežného účtu – 5,4

Galanta – celkové finančné zdravie – 4,8

- Celkový dlh – 4,8
- Dlhová služba – 5,9
- Bilancia bežného účtu – 3,1

V obidvoch rebríčkoch sa na poslednom mieste nachádza mesto Galanta. Rozdiely vidíme pri zvyšnom poradí. Kým v našom rebríčku vyhralo mesto Senec, v rebríčku INEKO to je mesto Hlohovec. Aj keď Hlohovec nefiguruje ani pri jednom z našich, či inštitucionálnych ukazovateľoch na prvom mieste. Udržiava si pri nich priemerné, až dobré hodnoty čo mu dáva výhodu oproti zvyšným mestám. Líder nášho rebríčka Senec obsadil v rebríčku INEKO za rok 2021 druhé miesto. Je to hlavne kvôli nie úplne dobrej bilancii bežného účtu. Keď sa porovnávajú mestá len na základe troch ukazovateľov, je potrebné obstať v každom ukazovateli na priemernej a lepšej hodnote. Preto je výhodnejšie porovnávať na základe viacerých ukazovateľov. Výsledky sú adekvátnejšie. Poprípade je vhodné priradiť k určitým dôležitejším ukazovateľom vyššiu váhu. Malacky vynikajú svojou bilanciou bežného účtu, no oproti konkurenčnej trojici majú vysoký dlh a to ich odsúva na tretie miesto v rebríčku Inštitútu pre ekonomické a sociálne reformy.

Otázkou však zostáva, či finančné zdravie samosprávy zodpovedá reálne aj spokojnosti a kvalite života v danej samospráve jej obyvateľov. Mesto Senec sa nachádza v obidvoch rebríčkoch na popredných miestach, no nemá vybudovanú mestskú športovú halu, zatiaľ čo ostatné mestá ju majú. Veľkým problémom v Senci je vysoký počet detí, a preto rodičia majú problém zapísať svoje deti do materskej a základnej školy z dôvodu obmedzenej kapacity. Na druhej strane keď sme vykonali analýzu výsledkov žiakov z národného Testovania 9. Zistili sme, že len Senecké školy z skúmaných miest v priemere získali zo slovenského jazyka a literatúry a matematiky lepšie výsledky ako celoslovenský priemer. Žiaci základných škôl v Senci získali v priemere z matematiky 64,15%, kde celoslovenský priemer je 51,7%. V slovenskom jazyku a literatúre žiaci dosiahli dokonca ešte lepšie výsledky. Priemerné hodnotenie bolo v roku 2021 v Senci 70,88% a v celoslovenskom meradle 58%. Najhoršie z vybraných miest sa v danom testovaní umiestnilo konkurenčné mesto Malacky. Žiaci základných škôl z Malaciek dosiahli z matematiky v priemere len 45,83% a zo slovenského jazyka a literatúry 54,53%.⁴⁷ Mesto Hlohovec, ktoré vyhralo v rebríčku Inštitútu INEKO nemá vybudovanú mestskú plaváreň, čo tiež nie je pozitívnym faktorom pre jeho obyvateľov.

Môžeme teda povedať, že aj keď má samospráva veľmi dobré finančné zdravie. Nemusí to zodpovedať aj rovnakej kvalite života v danom meste. Ak určité mesto zobralo úver na výstavbu alebo zlepšenie infraštruktúry v meste, zvýši sa mu dlh. To znamená, že s určitosťou sa mu zhorší finančné zdravie a prepadne sa v rebríčku, no na druhej strane zlepšuje služby pre svojich obyvateľov. A teda pre bežného obyvateľa nie je až tak podstatné ako samospráva hospodári, či sa nachádza v dlhu alebo je v prebytku. Pre obyvateľa je podstatná momentálna kvalita služieb a možnosti vyžitia v danom meste.

⁴⁷ NÚCEM: <https://www2.nucem.sk/>

Záver

Územné samosprávy v Slovenskej republike dosahujú rozličné hodnoty finančného zdravia. Rozdiely vo finančnom zdraví samospráv môžu byť ovplyvnené rôznymi faktormi ako sú napríklad veľkosť a počet obyvateľov samosprávy, jej hospodársky vývoj, príjmy a výdavky, efektívne riadenie a využívanie finančných zdrojov. Preto je dôležité, aby sa samosprávy snažili zlepšovať svoje finančné zdravie a efektívne hospodáriť s finančnými zdrojmi, aby mohli lepšie poskytovať služby a plniť svoje úlohy voči občanom a verejnosti.

Pozitívom je, že existuje aspoň jedna organizácia - INEKO, ktorá sa zaoberá finančným zdravím samospráv na Slovensku a vytvorila prehľadnú metodiku, ktorá slúži samosprávam a občanom. Vzhľadom na to, že finančné zdravie samospráv nie je veľmi skúmaná téma, je dôležité, aby sa na ňu upozornilo a aby sa tejto problematike venovalo viac pozornosti verejnosti a skúsených odborníkov.

Hlavným cieľom našej bakalárskej práce bolo pomocou vybraných ekonomických ukazovateľov porovnať a zhodnotiť finančné zdravie štyroch nami zvolených samospráv za rok 2019 a pandemické roky 2020 a 2021. Zvolili sme mestá Senec, Malacky, Hlohovec a Galanta. Aplikovali sme na jednotlivé mestá osem ekonomických ukazovateľov, vďaka ktorým sme zostavili rebríček samospráv. Zistili sme, že mestá z Bratislavského kraja sú, čo sa týka finančného zdravia, na tom lepšie ako mestá z Trnavského kraja. Najlepšie hodnotenie podľa určených ukazovateľov získalo mesto Senec. Nasledovali Malacky a následne mestá z Trnavského kraja Hlohovec a Galanta. Trochu rozdielne poradie miest (Hlohovec, Senec, Malacky, Galanta) vidíme pri rebríčku inštitútu INEKO. Je to spôsobené tým, že INEKO použilo päť ukazovateľov, z toho sú však dva ukazovatele pre mestá nepodstatné, pretože vykazujú nulové hodnoty. V našej práci sme použili osem ukazovateľov, čo je celkom podstatný rozdiel, a preto sa výsledky nášho rebríčka mierne líšia od rebríčka Inštitútu pre ekonomické a sociálne reformy INEKO. Zistili sme aj, že dobré finančné zdravie samosprávy nemá významný vplyv na kvalitu života pre obyvateľov v danej samospráve. Pre obyvateľov obce je podstatná aktuálna životná úroveň a vyspelosť infraštruktúry v obci.

Finančné zdravie samospráv je podstatná téma a v budúcnosti sa jej bude pravdepodobne venovať ešte väčšia pozornosť konkrétnych samospráv či ekonómov. Dôležité je, aby sme sa aj my, ako obyvatelia samosprávy, zaujíмали o finančné zdravie

a následne kládli dôraz i požiadavky na zlepšenie finančnej kondície a stability prostredníctvom svojich zvolených zástupcov. Finančne zdravá samospráva je dôležitým aspektom pre náš pohodlný život v obci, pre napĺňanie našich požiadaviek, a to bez výraznejších finančných problémov obce.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

TEKELI, Jozef. Kompetenčné právo v obecnej samospráve. Bratislava : Wolters Kluwer, 2016. 248 s. ISBN 978-80-8168-336-7

NEUBAUEROVÁ, Erika a kol. Financie územnosprávnych celkov. 1. vyd. Bratislava : EKONÓM, 2006. 316 s. ISBN 80-225-1114-2

ŠKULTÉTY, Peter. Základy miestnej správy. 1. vyd. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1999. 216 s. ISBN 80-7160-110-1

BELAJOVÁ, Anna – BALÁŽOVÁ, Eva. Ekonomika a manažment územnej samosprávy: Pre študentov SPU. 1. vyd. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2004. 183 s. ISBN 80-8069-458-3

KLIMOVSKÝ, Daniel. ZÁKLADY VEREJNEJ SPRÁVY. Košice, 2008. 269 s. ISBN 978-80-7097-713-2

VALACH, Josef. Finanční řízení podniku. 2. vyd. Praha : Ekopress, 1999. 324 s. ISBN 80-86119-21-1

BERNE, Robert. The Relationship between Financial Reporting and the Measurement of Financial Condition. 1. vyd. Norwalk : Governmental Accounting standards board, 1992. 162 s. ISBN-13 978-0910065504

GRÚŇ, L. – PAULIČKOVÁ, A. – VYDROVÁ, V. Samospráva ako súčasť verejnej správy. Bratislava: Eurounion, 2005. 122 s. ISBN 80-88984-82-3

STRÁTOVSKÁ, H., STRÁTOVSKÁ, L.: Ekonomické analýzy. Bratislava : Merkury, 2006. 152 s. ISBN 80-89143-38-5

PROVAZNÍKOVÁ, Romana. Financování měst, obcí a regionů. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. 280 s.

HAMALOVÁ, M. a kol. Úvod do štúdia verejnej správy. Bratislava : crr.sk, 2011. 137 s. ISBN 978-80-8137-002-1

Elektronické zdroje:

OPLUŠTILOVÁ, Irena. *Finanční zdraví obcí a jeho regionální diferenciace*. [elektronický zdroj]. Brno, [2012], online 168 s. [cit. 2023-01-30]. Dostupné na internete: http://is.muni.cz/th/42351/esf_d/DisP_Oplustilova_final.pdf

KLIMOVSKÝ, Daniel. *Územná samospráva na Slovensku: Rozvoj sídelných a samosprávnych štruktúr do roku 1939 do súčasnosti* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2013], online. 5 s. [cit. 2023-01-29]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/258555858_Uzemna_samosprava_na_Slovensku_Rozvoj_sidelných_struktur_od_roku_1939_do_sucasnosti

NEUBAUEROVÁ, Erika – DUBROVINA, Nadiya. *Verejná správa v slovenskej republike – aktuálne problémy* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2010], online. 9 s. [cit. 2023-01-29]. Dostupné na internete: [https://www.researchgate.net/publication/48380433_Verejna_sprava_v_slovenskej_republi ke - aktualne_problemy](https://www.researchgate.net/publication/48380433_Verejna_sprava_v_slovenskej_republike_-_aktualne_problemy)

TKÁČOVÁ, Andrea – KONEČNÝ, Peter. *Krajské mestá Slovenska a ich finančné zdravie* [elektronický zdroj]. Košice, [2016], online. 13 s. [cit. 2023-01-24]. Dostupné na internete: <http://hdl.handle.net/10195/69605>

PROVAZNÍKOVÁ, Romana – CHLEBOUNOVÁ, Denisa. *Assessment of Financial Health of Regional Capitals in the Czech Republic*. [online]. 2017, [cit. 2023-4-20]. Dostupné na internete: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/70098/Provaznikova_Chlebounova.pdf?sequence=1

HUDEC, Michal. *Financie samospráv počas pandémie utrpeli, ceny energií môžu byť ešte ničivejšie* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-04-07] Dostupné na internete: <https://euractiv.sk/section/ekonomika-a-euro/news/financie-samosprav-pocas-pandemie-utrpeli-ceny-energii-mozu-byt-este-nicivejsie/>

VOLKO, Viliam - KIŠ, Miloslav. *Stručný prehľad vývoja územného a územného a správneho členenia Slovenska* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2007], online. 117 s. [cit. 2023-01-23]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?strucny-prehľad-vývoja-územneho-a-správneho-clenenia-slovenska&subor=21831>

GÁL, Marián. *Finančná analýza vybranej územnej samosprávy*. In: NATIONAL AND REGIONAL ECONOMICS IX. [online]. [cit. 2023-04-07] Dostupné na internete: <https://adoc.pub/finanna-analyza-vybranej-uzemnej-samospravy.html>

PADOVANI, Emanuele – MANES ROSSI, Francesca – ORELLI, Rebecca Levy. *The use of financial indicators to determine financial health of Italian municipalities* [elektronický zdroj]. Bologna, [2010], online. 23 s. [cit. 2023-04-07] Dostupné na internete: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1679128

KONEČNÁ VEVERKOVÁ, I. 2021. *Ozdravný režim a nútená správa obce a vyššieho územného celku*. [online]. 2021, [cit. 2023-02-28]. Dostupné na internete: <https://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/ozdravny-rezim-a-nutena-sprava-obce-a-vyssieho-uzemneho-celku-2.htm>

TUNEGA, M. 2022. *Finančné zdravie miest a žúp za rok 2021 sa medziročne zhoršilo (tlačová správa)*. [online]. 2022, [cit. 2023-03-28]. Dostupné na internete: <https://www.ineko.sk/clanky/financne-zdravie-miest-a-zup-za-rok-2021-sa-medzirocne-zhorsilo-tlacova-sprava>

SÝKORA, J. 2022. *Hlavný kontrolór obce v kocke*. [online]. 2022, [cit. 2023-03-28]. Dostupné na internete: <https://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/hlavny-kontrolor-obce-v-kocke-3.htm>

BERACKA, Ondrej. *Rozpočet obcí a miest z pohľadu legislatívy*. [online]. 2013, [cit. 2023-3-28]. Dostupné na internete: [Verejná správa SR - Rozpočet obcí a miest z pohľadu legislatívy \(vssr.sk\)](https://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/rozpočet-obcí-a-miest-z-pohľadu-legislatívy)

Financial HEALTH institute. *Financial health defined*. [online]. 2023, [cit. 2023-3-28]. Dostupné na internete: <https://financialhealthinstitute.org/learn/financial-health/>

Mesto Senec. *Aktuálny stav modernizácie čističky odpadových vôd v Senci*. [online]. 2021, [cit. 2023-4-10]. Dostupné na internete: <https://www.senec.sk/sk/aktualita/aktualny-stav-modernizacie-cisticky-odpadovych-vod-v-senci>

PADOVANI, Emanuele – YOUNG W., David – SCORSONE, Eric. *The role of a municipality's financial health in a firm's siting decision*. [online]. 2018 [cit 2023-4-10]. Dostupné na internete: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0007681317301374>

IACUZZI, S. *An appraisal of financial indicators for local goverment*. [online]. 2021, [cit. 2023-4-10]. Dostupné na internete:

<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JPBAFM-04-2021-0064/full/html#sec001>

Zákony

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava SR v znení neskorších predpisov

Zákon č. 369/1990 Zb. Zákon Slovenskej národnej rady o obecnom zriadení

Zákon č. 302/2001 Z. z. Zákon o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)

Zákon č. 583/2004 Z. z. Zákon o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Záverečné účty miest, hodnotiace správy za roky (2019, 2020, 2021)

Záverečný účet Mesta Senec za rok 2019

Konsolidovaná výročná správa Mesta Senec za rok 2020

Záverečný účet Mesta Senec za rok 2021

Záverečný účet Mesta Malacky za rok 2019

Záverečný účet Mesta Malacky za rok 2020

Záverečný účet Mesta Malacky za rok 2021

ZÁVEREČNÁ HODNOTIACA SPRÁVA PROGRAMOVÉHO ROZPOČTU MESTA HLOHOVEC K 31.12.2019

ZÁVEREČNÁ HODNOTIACA SPRÁVA PROGRAMOVÉHO ROZPOČTU MESTA HLOHOVEC K 31.12.2019

ZÁVEREČNÁ HODNOTIACA SPRÁVA PROGRAMOVÉHO ROZPOČTU MESTA HLOHOVEC K 31.12.2019

MESTO GALANTA Záverečný účet Výročná správa Rok 2019

MESTO GALANTA Záverečný účet Výročná správa Rok 2020

MESTO GALANTA Záverečný účet Výročná správa Rok 2021

Portál INEKO: <https://ineko.sk/>

Štatistický úrad Slovenskej republiky: <https://www.statistics.sk/>

NÚCEM: <https://www2.nucem.sk/>